

Belpolitikai patthelyzet Magyarországon

(Munkatársunktól) **Alig húsz évvel a rendszerváltás után Magyarország ismét válságban van, s akik ide juttatták, nem hajlandók levonni a konzekvenciákat.**

Pedig a márciusi népszavazás tálcán kínálta a megoldást, s egy ideig úgy látszott, végre megkezdődhet a társadalom zöme által sürgetett megtisztulás. Ám azóta a magyar belpolitika visszasüllyedt a mocsárba. A baloldali-liberális koalíció – a szakmai és társadalmi tiltakozás ellenére, érdemi egyeztetés nélkül – február 11-én elfogadta az egészségbiztosítási törvényt. Egy hónappal később, március 9-én a választópolgárok csattanós választ adtak: a konzervatív ellenzéki Fidesz-KDNP kezdeményezte népszavazáson több mint 50 százalékos részvétel mellett 3 millió 300 ezren mondtak nemet a koalíció által bevezetett vizitdíjra, kórháziapidíjra és a bevezetni tervezett egyetemi tandíjra, s utasították el általában az egészségügy és az oktatás piacosítását. A pofon egy ideig hatott: a kormányfő menesztette a szakma és a társadalom számára egyaránt elfogadhatatlan SZDSZ-es egészségügyi miniszter-asszonyt, konszenzusra törekvő utódot nevezve ki helyébe, az Országgyűlés pedig május 26-án visszavonta a liberálisok által erőltetett egészségbiztosítási törvényt. Ennek nyomán a sértett SZDSZ távozott a koalícióból, s kisebbségi kormányzás vette kezdetét.

A nyári politikai uborkaszезon a feszült várakozás jegyében telt: visszatalál-e az SZDSZ régi, rendszerváltó önmagához, önálló arculatot öltve igazi ellenzékként viselkedik-e, utat engedve a társadalom akarattnyilvánításának, vagyis az idő előtti választásoknak? Mind Kóka János korábbi pártelnök, mind utóda – a tavalyi elnökválasztáson elkövetett csálások napvilágra kerülése nyomán megismételt, június 7-i elnökválasztás győztese – Fodor Gábor a retorika szintjén legalábbis táplált ilyen reményeket. Némileg lehűtötte ugyan a kedélyeket, hogy az SZDSZ távozása a koalícióból nem járt együtt a különböző cégek, testületek jól fizető

igazgatótanácsai és felügyelő bizottsági helyeinek feladásával, ami azokat igazolta, akik úgy vélték: színlelt szakításról van csupán szó, amely a választók megtévesztését, a liberális párt egykori népszerűségének legalább részbeni visszaszerzését szolgálja.

Az őszi politikai szezon kezdetével Fodor nagy lendülettel vetette bele magát a politikai küzdelembe, ultimátumot intézve a volt koalíciós társhoz: álljon elő az MSZP megfelelő, végre a gazdasági szereplők által türelmetlenül sürgetett adócsökkentést is tartalmazó programmal, mert ennek híján az SZDSZ nem lát más lehetőséget, mint egy szakértői kormány felállítását. Ha pedig ez sem képes kiragadni a gazdaság szekerét a kátyúból, jöjjenek az előre hozott választások (a menetrend szerinti parlamenti választások 2010 tavaszán lennének esedékesek). Ám ez valójában nem áll sem az MSZP, sem az SZDSZ érdekében. Ha most rendeznék ugyanis a választásokat, a felmérések szerint az MSZP súlyos vereséget szenvedne, az SZDSZ valószínűleg be se kerülne a parlamentbe, a Fidesz pedig nagyarányú győzelmet aratna.

Az SZDSZ korifeusai abban reménykednek, hogy amolyan áellenzéki szerepben a következő választásokig annyira meg tudnak erősödni, hogy legalább a parlamenti küszöböt átléphetik. Ily módon mindkét párt időhúzásra játszik („ki időt nyer, életet nyer”). A miniszterelnök, engedve az SZDSZ követelésének, készített is egy Megegyezés című cselekvési programot, mely fizetett hirdetésként, részben közpénzből finanszírozva jelent meg a kormányhoz közeli baloldali napilapban, ám az MSZP-n kívül minden parlamenti párt részéről teljes elutasításban részesült. Fodor és más SZDSZ-es vezetők rendkívül élesen bírálták a miniszterelnököt, és kijelentették: ezek után már csak a szakértői kormányról hajlandók egyeztetni, melynek vezetője nem lehet a hitelét veszített Gyurcsány Ferenc. Az SZDSZ-szel versengő másik egy-

Kőszeg é.n.

HŰSÉGET FOGADUNK A ZÁSLÓ ELŐTT, AMELY JELEZTE NEKÜNK, HOGY A NÉP FORRADALMI EGYSÉGÉBŐL A NEMZET ÚJJÁSZÜLETETT. EBBEN A HŰSÉGBEN, HITVALLÁSUNK ALAPJÁN, GONDOZNI ÉS VÉDENI FOGLUK A MAGYARSÁG SZELLEMÉT. ÉRKÖLCS LEGYEN MUNKÁNK TALPKÖVE, MŰVEINKBEN PEDIG TALÁLJON ÉRTELMET ÉS FORMÁT A NÉP ALKOTÓ EREJE, AZ EMBERSÉG ÉS ESZMÉIVEL A KOR.

A Magyar Írók Szövetségének nyilatkozatából, 1956. december 22.

kori rendszerváltó párt, a felmérések szerint az 5%-os parlamenti küszöb környékén egyensúlyozó MDF javaslatot nyújtott be a Parlament feloszlatására. Az elsietett kezdeményezésnek két célja lehetett: megelőzni a Fideszt ezzel a lépéssel, és színvallásra kényszeríteni a rivális SZDSZ-t. Utóbbi persze a Parlament önfeloszlása ellen voksolt, s nem támogatta a kezdeményezést néhány független képviselő sem, így az elbukott a szavazáson.

A Fidesz, noha a végeredmény nem volt kétértelmű, igent mondott a javaslatra, majd bejelentette: amennyiben a parlament a törvényes határidőig, november 15-ig nem fogadná el a büdzsét, ismét benyújtja feloszlatására vonatkozó indítványt. Csak hogy közben az SZDSZ 180 fokok fordulatot vett. Sutba vágta az éles

Gyurcsány-ellenes retorikát, félretette a szakértői kormány homályos elképzelését, és egyeztetni kezdett a miniszterelnök cselekvési programjáról a volt koalíciós társsal. Igaz, Fodor Orbán Viktorral, a Fidesz elnökével is leült tárgyalni, de kiderült, a két párt álláspontja továbbra is gyökeresen eltér egymástól. Az SZDSZ elveti a választások előre hozatalát, amit a Fidesz kitarótán követel. Csupán abban tudtak megegyezni, hogy a cselekvési programról parlamenti szavazást kell tartani (amit a kormányfő - kudarcától tartva - mindenáron igyekszik elkerülni), és törvényt kell alkotni a költségvetési hiány plafonjáról, mely kötelező lenne a mindenkori kormányok számára.

A megoldás kulcsa az SZDSZ kezében van. Folytatás a 3. oldalon

KI LESZ AMERIKA KÖVETKEZŐ ELNÖKE?

A november negyedikei amerikai elnökválasztás a világ sorsát is döntően fogja befolyásolni. Most, hogy a kemény jelölési harc végetért, és ismerjük a két párt jelöltjeit, megkezdődik az igazi verseny. A demokratáknál a színesbőrű (Amerika nem ismeri a “félvér” fogalmát) Barack Obama az elnökjelölt, a munkáscsaládból származó Joe Biden (ejtsd: Bájden) pályázik az alelnöki pozícióra. Mindkettő szenátor. Ellenük a szintén szenátor John McCain fut az elnökségért, a republikánus alelnökjelölt pedig Sarah Palin, Alaszka állam kormányzója.

Az Egyesült Államok történelmének - a harmincas évek válsága óta - legnehezebb idejét éli meg. A hazugságokkal indított iraki háború, ennek trillió dollárra menő (európai számítással billió) költsége, a naponta százmilliókkal növekedő államadósság, a középosztály egyre romló helyzete, a 45 millió betegbiztosítás nélkül tengődő szegény, a vállalkozók elvándorlása távolkeletre, a társadalom fokozódó polarizálódása magyarázza azt, hogy Bush elnök elismertsége és támogatottsága soha nem látott mélyre zuhant. A lakosság 80 százalékának az a véleménye, hogy az ország rossz irányba halad.

Hosszasan lehetne folytatni a problémák felsorolását. A családi házak egyharmada ma kevesebbet ér, mint a rajta levő jelzálogtartozás. Egyre több pénzintézet kerül olyan helyzetbe, hogy a Federális Kormány segítségére szorul. Közben a dollár soha nem látott mértékben veszti értékét. A Kínától kölcsönzött pénz egyenesen a szauidiak zsebébe folyik. Az arabok annyit keresnek az olajon, hogy három napi bevételükből megvehetnék a General Motors autógyárat, néhány hetiből a Microsoftot. Míg a középosztály napi gondokkal küzd, a gazdagok egyre gazdagabbak lesznek. “RICHISTAN” a neve azoknak a településeknek, ahol a gazdagok élnek “Mac Mansion”-nek csúfolt villáikban. New Canaan, ahol a pénzvilág fejesei mellett én is lakom, az ország leggazdagabb városa. Itt a családi jövedelem középér-

tékben évi 234 ezer dollár, több mint négyszerese az országos átlagnak. Ez azonban nem jelenti azt, hogy az ég felhőlen lenne. Az üzlethelyiségek egy része üres, sok helyi vállalkozás jövője kétséges.

Mindez a republikánus Bush elnök nyolc évi “uralkodásának” az eredménye. Nem lehet tehát azon csodálkozni, hogy papírforma szerint a republikánus párt jelöltjének, John McCain-nek nem lenne esélye arra, hogy megnyerje a választást. Viszont a demokrata Barack Obama még mindig elvesztheti azt.

Végül a tét az, hogy az új elnök folytatja-e elődje politikáját: a háborút, a gazdagoknak járó adókedvezményeket, a középosztály elhanyagolását, a világ közvéleményének semmibevételét. Ezzel az országot tovább taszítva a szakadék szélé felé. Vagy visszaserzi azt a pozíciót, amit Amerika több mint kétszáz évig élvezett: amikor a világ reménysége, a demokrácia bajnoka, a szabadság és az emberek közötti egyenlőség szimbóluma volt.

Persze, lehet, hogy ez a kérdésfeltevés nem is reális. Egy skót történelem professzor, Alexander Tyler, már háromszáz évvel ezelőtt rámutatott arra, hogy “A demokrácia addig érvényesül, amíg a választók felfedezik, hogy lehetőségük van belemarkolni a közvagyonba. Attól kezdve a többség mindig arra a jelöltre fog szavazni, aki többet ígér neki.”

Aki figyelemmel kíséri akármelyik ország választási kampányát tudja, hogy a politikusok nem idegenkednek ígérekkel csábítani a választókat. Azt is tudjuk persze, hogy a politikai csata nem áll meg az ígéreteseknél. Ennél sokkal ármányosabb tevékenységtől sem riadnak vissza. Könyvek jelennek meg tele ravasz gyanúsításoktól az alávaló hazugságokig egyik vagy másik jelölről. Egyik film nemrégben arról szólt, hogy egy bajbajutott elnök háború provokálásával igyekszik megszabadulni problémáitól. Ilyen gondolatról ír az egyik konzervatív újságíró és kommentátor, volt elnökjelölt, Patrick Buchanan a Konzervatív Mozgalom “Human Events”

című folyóiratában. Nincs egyedül azok között, akik azt gyanítják, hogy Saakashvili, Georgia elnöke, amerikai biztatásra indított támadást a 70 százalékos orosz és jász lakosú Dél-Ossetia (Jászország) autonóm tartomány ellen éppen az amerikai választási kampány alatt. Persze az orosz válasz nem maradt el, és most az amerikai elnök magát a kemény harcok szerepébe képzelheti. “Bush szerint az oroszoknak ki kell menni - írja Buchanan- mert Dél-Ossetia és Abhazia a független Grúziához tartozik, de soha sem követelte, hogy Izrael vonuljon ki az általa megszállott területekről.” Csak zárójelben jegyzem meg, hogy az oroszokat elítélő magyarok nem látják annak az ironiáját, hogy milyen lehetne egy esetleges székelyföldi autonómia elleni támadás visszaverésének a reakciója.

Ha már az amerikai magyarokról van szó, érdemes visszaidézni, amikor évekkal ezelőtt mind a két párt megszervezte a maga “etnikai” szervezetét. Akkor ez főleg európai emigránsok leszármazottaiából állt. A republikánusoknak egy ideig Pásztor László volt az elnöke, a demokratáknál Újvági Péter vezetésével több magyar vett részt az Bevándorók Koalíciójában. Ez ma már elvesztette jelentőségét, hiszen a bevándorlók tömegét ma nem az európai eredetűek, hanem a dél-amerikai és mexikói latinok alkotják. Előrejelzés szerint negyven éven belül többségben lesznek az Államokban, megnyerésük tehát a választási harc egyik fontos tényezője. Az egykori bevándorlók leszármazottai kevésbé számítanak, akkor is, ha egyes magyar szereplők igyekeznek a “másfél millió amerikai magyar” választó ábrándjával hitegetni a jelölteket.

Ép ésszel azt gondolhatnánk, hogy a választást a legfontosabb kérdésekre, a gazdaság fellendítésére, a háború befejezésére és az energiaválság megoldására, a környezet megvédésére adott válasz fogja eldönteni. Aligha. A végeredmény “szépségszereny” lesz, személyiségek összecsapása.

A “ringenben” egymással szembenálló két párt mindegyike azt igéri, hogy egyesíteni fogja az időségek tapasztaltságát a fiatalok dinamizmusával. Obama 47 éves, Biden 65, kettőjük középértéke: 56. McCain 72 éves, Palin asszony 44: középértéke: 58.

A demokratáknál Barack Obama minden gazdasági vagy összeköttetési háttér nélkül emelkedett jelenlegi pozíciójára. Ennek ellenére, mint a Harvard Egyetem végzettjét (most fizette ki a tanulmányi kölcsönének utolsó részletét) ellenzéke azzal vádolja, hogy “elitista”. Meg, hogy gyenge, gyakorlatlan, hazafiatal, moszlim befolyás alatt álló, no meg “más”. (Ez ki nem mondottan persze arra utal, hogy feketebőrű, hiszen apja Kenyából való, aki azonban korán elhagyta a családot). Joe Biden hatalmas külpolitikai gyakorlattal rendelkezik, őt csak azzal lehet kikezdeni, hogy nincs közigazgatási tapasztalata.

A republikánusoknál John McCain régi katonacsaládból származik. Apja és nagypapa is tengernagy volt. John is katonaiskolában nevelkedett, bár éppen csak utolsó előtti helyet ért el a rangsorban. Viszont magába szívtá a katonai erényeket, abban hisz, hogy “a becsület és haza minden előtt.” Őt éves észak-vietnámi hadifogsága alapozta meg helyzetét a politikai életben. A meglepetésszerűen kiválasztott Sarah Palin két évvel ezelőtt lett Alaszka kormányzója, ahova egy 6715 lakosú kis falu polgármesterei székéből került. Az egykori szépségszereny jelöltet az ultra-konzervatív oldal megnyerése érdekében kérték fel, abban a reményben, hogy a női szavazók is támogatni fogják. Az abortuszt ellenzők benne látják legfőbb reménységüket, hiszen mongoloid gyermekét nem volt hajlandó elvetetni, és gimnazista lánya terhességét sem akarja megszakíttatni.

Az augusztus végi demokrata és a szeptember elején lezajlott republikánus nagygyűlés után most kezdődik az igazi küzdelem, amely az egész világ jövőjét befolyásolni fogja. Felcsigázottan várhatjuk a fejleményeket.

PAPP LÁSZLÓ

Határok nélkül

Ausztriában tanácskoztak a szórványmagyarság képviselői

Mint közvetlenül érintettek úgy ítéljük meg, hogy saját készítésű beszámoló esetén nehezen lett volna elkerülhető akár a szerénység, akár a szerénytelenség, a szubjektivitás veszélye. Ezen megfontolásból az alábbiakban csekély változtatásoktól eltekintve szlovákiai tudósításra hagyatkozunk. (Szerk.)

(Felvidék.ma • 2008.09.07.) Szeptember 6-7én a burgenlandi Felsőpulyán találkoztak a szórványmagyarság képviselői. A tanácskozás - amelyre 25 országból mintegy 300-an érkeztek - mára a világ magyarságának egyik legfontosabb szellemi műhelyévé nőtte ki magát. Kufsteinben indult a kezdeményezés 1990 őszén, és azóta kétvétenként kerül megrendezésre az eszmecsere. Felsőpulya immár hetedik alkalommal adott helyet a találkozóknak, a "X. Kufstein" Tanácskozásnak. A tanácskozást megelőző napon, szeptember 5-én tartotta meg a Nyugat-európai Országos Magyar Szervezetek Szövetsége vezetőségválasztó közgyűlését (I. a közgyűlés záronyilatkozatát).

A felsőpulyai tanácskozás házigazdájáa az Ausztriai Magyar Egyesületek és Szervezetek Központi Szövetsége volt, társrendezői a Nyugat-európai Országos Magyar Szervezetek Szövetsége (NYEOMSZSZ), Felsőpulya városa, a Közép-burgenlandi Magyar Kultúregyesület.

A tanácskozáson az "anyaország" is képviseltette magát - kormányzati és ellenzéki szinten egyaránt: Németh Zsolt, a Magyar Országgyűlés Külügyi és Határon Túli Magyarok Bizottságának elnöke, a Fidesz képviselője, Szabó Vilmos, a Magyar Országgyűlés Külügyi és Határon Túli Magyarok Bizottságának alelnöke, az MSZP országgyűlési képviselője, Zilahi László, a Miniszterelnöki Hivatal Kisebbségi és Nemzetpolitikai Ügyek Főosztályának igazgatóhelyettese.

Köszöntötte a népes magyar küldöttséget Burgenland tartományfőnöke, Hannes Niessl és Rudolf Geissler, Felsőpulya város polgármestere. Mindketten örömeiket fejezték ki, hogy ismét Burgenland magyar gyökerű városában és környékén vendégeskednek a világ magyarságának képviselői.

Deák Ernő ismert történész, a Bécsi Napló főszerkesztője, a Nyugat-Európai Országos Magyar Szervezetek Szövetségének elnöke bevezető előadásában a "területenkívüliségről", mint létformáról, a szórványok kialakulásáról és mai helyzetéről érkezett. Arra is figyelmeztetett, hogy gyakoriak az egyoldalú mérlegelések, amikor figyelmen kívül hagyjuk az "idegen" környezetet,

miközben a nyugati magyarság életében ténylegessé vált az új környezet domináló hatása, ami egyfajta kettősséghez vezet. "Amennyiben sikerül a kettős kötődés között tartósan egyensúlyt teremtenünk, drámai kapkodás helyett kiegyensúlyozottabban, higgadtabban tudjuk kezelni a helyzetet" - összegezte Deák Ernő a mai nyugati magyarságra leginkább jellemző tényállást.

Amerikából, Ausztráliából és Európából érkeztek előadók, akik a diaszpórában élő magyarság fennmaradási esélyeit latolgatták, és az asszimiláció veszélyére figyelmeztettek.

A latin-amerikai magyar kolóniában ötödik, hatodik generációs magyarok élnek, és még beszélnek az anyanyelvüket. Pedig nem volt könnyű fennmaradniuk. „.... bár abszolút szabadon élünk és szervezkedhetünk, soha semmilyen segítséget nem kaptunk sehonnan. Ez azt jelenti, hogy az összes szervezetünket saját erőnkől kell fenntartani... Ezek után miért mondom azt, hogy mégis optimistábban látom a jövőt? Azért, mert az utolsó években, talán megértettek minket, talán megvalósul az a támogatás, ami szükséges ahhoz, hogy legalábbis még egy időre megmaradjunk. Múlt év szeptemberre óta kapunk folyamatos anyagi támogatást a Miniszterelnöki Hivatalon keresztül az anyaországtól, s ezáltal lehetséges, hogy egyrészt előre tervezhessünk, másrészt oda tudjuk irányítani a segítséget, ahol leginkább szükséges: így pl. elindult a paplak felújítása Caracasban, a Szent László iskola tatarozása Buenos Airesben. A felsorolt sikerek is részben annak köszönhetőek, hogy bár kevés, de olyan támogatást kaptunk, ami meghatározóan segített a kivitelezésükhöz” - mondta előadásában Kuncelné Fényes Ildikó, a Latin Amerikai Magyarok Szövetségének elnöke.

Ausztráliában él a legfiatalabb kolónia. Tagjainak nem könnyű megőrizni magyarságát, mert egymástól óriási távolságokra lagnak. „Ez a 60 ezer főnyi magyar szórvány tízszer akkora mértékben járult hozzá Ausztrália fejlődéséhez, mint az ausztrál átlag” - hallhattuk Csapó Endre előadásában, melynek szövegét Bakos István ismertette a konferencia képviselőivel.

Nagy Károly előadásában „küldeteses” magyaroknak nevezte az Egyesült Államokban tevékenykedő emigrációt.

Akad olyan ország, ahol nem büszkék a magyarokra, s egyre türelmetlenebb a többség irántuk. Ilyen beszámolóok hangzottak el például Romániából. Vetési László, ismert szórványszakértő konk-

rét túlélési esélyekről, cselekvési programokról, kárpát-medencei szórványalternatívákról tartott lendületes, nagy sikerű előadást.

A délvideki Zsoldos Ferenc a szórványmagyar területen szükséges területfejlesztés gazdasági aspektusairól beszélt a hallgatóságnak.

A szlovákiai Magyar Koalíció Pártja kiemelt jelentőséget tanúsít a szórványsorsban élő magyarság helyzetének, ezt igazolja, hogy a párt országos vezetőségéből hárman is ott voltak a konferencián: Duray Miklós, Ladányi Lajos és Köteles László. A Csemadok, a szülők szövetsége, pedagógusszövetség és más civilszervezetek képviselői is nagy számban jelen voltak. Duray Miklós a nemzetépítésben megkerülhetetlen újszerű eszköz, az informatika szerepéről, a kapcsolatépítésről, információcseréről tartott előadást.

A konferencia résztvevői többször utaltak arra a kezdeményezésre, amelynek a Magyar Koalíció Pártja stratégiai bizottsága és a Zboralja közhasznú társaság volt a szervezője 2008. május 17-én Alsóbodokon,

Wurst Erzsébet, a Nyugat-európai Országos Magyar Szervezetek Szövetségének oktatási és kulturális ügyekért felelős elnökségi tagja elmondta, hogy számos oktatási és kulturális programot valósítottak meg a magyar Oktatási és Kulturális Minisztérium és a MEH Nemzetpolitikai Ügyek Főosztályának támogatásával.

ZÁRÓNYILATKOZAT

Az Ausztriai Magyar Egyesületek és Szervezetek Központi Szövetsége szervezésében a Nyugat-európai Országos Magyar Szervezetek Szövetsége (NYEOMSZSZ), Oberpullendorf/Felsőpulya város, valamint a Közép-burgenlandi Magyar Kultúregyesület közreműködésével 2008. szeptember 6–7-én 10. alkalommal rendezték meg a "Kufstein" Tanácskozást, Felsőpulya városában "A felszívódás veszélye – a fennmaradás esélyei (Magyar szórványok Európában, Amerikában, Ausztráliában)" címmel.

A tanácskozáson 25 országból több mint 300 résztvevő jelent meg. Az elhangzott előadásokban és az azokhoz kapcsolódó vitákban megfogalmazódott a Kárpát-medencében és azon kívül, – elsősorban a nyugati világban - élő magyar szórványok iránti felelősségvállalás igénye és szükségessége. A szórványok számos területen a magyarság utolsó bástyáit jelentik. Fennmaradásuk, megerősítésük összmagyar érdek, melyre vonatkozóan konkrét javaslatok hangzottak el.

Ehhez elengedhetetlenül szükséges:

- a magyar állami és kormányzati felelősségvállalás,
- a magyar Országgyűlés égisze alatt létrehozandó intézményesült kapcsolat, melyhez elengedhetetlen a kárpát-medencei és a nyugati magyar szórványok szükségleteinek feltérképezése, további fogyásuk mérséklése, illetve megállítása céljából, valamint integrációjuk a szerves magyar szellemi életbe és társadalmi kapcsolatokba.

A tanácskozás résztvevői egyetértésüket fejezik ki az Alsóbodokon, 2008. május 17-én elfogadott nyilatkozat tartalmával. Felkéri a Magyar Országgyűlés, a magyar kormány, a magyar politikai pártok, a határon túli magyar politikai és társadalmi szervezetek vezetőit és tagjait a jelen nyilatkozatban megfogalmazott, az összmagyarság számára elengedhetetlen nemzetpolitikai célkitűzések támogatására.

A Felsőpulyán megrendezett X. "Kufstein" Tanácskozáson jelenlévők felkéri a Ausztriai Magyar Egyesületek és Szervezetek Központi Szövetségét a következő tanácskozás előkészítésére és megrendezésére.

Oberpullendorf/ Felsőpulya, 2008. szeptember 7.

Koszorúzás Bécsben

Széchenyi István születésének 217. évfordulója alkalmából a bécsi Magyar Nagykövetség és a 72. sz. Széchenyi István cserkészcsapat rendezésében szeptember 19-én megkoszorúzták a „legnagyobb magyar” szülőházán elhelyezett emléktáblát. Mint az elmúlt évek során, ez alkalommal is dr. Takács Imre országgyűlési képviselő tartott emlékbeszédet, amelyet a következő megállapítással zárt: A „legnagyobb magyar” tetteiben is bizonyította, hogy az egyesületeknek van igazi súlya, amelyek által minden gyarapodhat. Az egyesületek azonban csak közös erőfeszítéssel életképesek. Ehhez szükség van arra, amire Széchenyi a Néhány szó a löverseny körül c. írásában rámutat, fogjunk végre őszintén kezét, s ne csak néhányan, hanem valahára többen; a jelenben még hazánk messze áll ettől az igen fontos cselekedettől.

A Napló postája

Esetleges félreértések, félreolvasások további elkerülése végett közöljük: a 2008/2. számunk 7. oldalán Szlovák–magyar kapcsolatok Indokolt-e a bocsánatkérés címmel megjelent cikk szerzője nem Dr. E. Benes, hanem Sütő László, aki forrásként nevezettnek 1950-ben Amsterdamban megjelent Heinningen (Emlékiratok) c. munkáját használta fel.

NYÁRI TÁBORBAN

a „Bécsi Magyar Iskola“ diákjai

Iskolánk diákjai az idén nyáron másodszor látogattak el egy hétre az anyaországba. A tavalyi ravazdi nyári táborunk nagyon jól sikerült, ezért úgy döntöttünk, hogy a nyári anyanyelvi és hagyományörző táborunkkal hagyományt teremtünk. Azokat a tanulóinkat, akik szorgalmasan részt vesznek az oktatáson év közben, jutalomként egy hétre táborozásra visszük ezentúl minden évben. A Szülőföld Alap Irodánál elnyert támogatásból tudtuk költségeinknek jelentős részét fedezni.

Idei táborunkat július 13-tól 18-ig a Balatontól néhány kilométerre található településre, Nagyvázsonyba szerveztük. Nem csak festői fekvése, hanem a történelemmel és irodalommal való kapcsolata is vonzóvá tette a helyszínt.

Szállásunk egy 250 éves parasztkúria volt. Egyeseknek szobában, másoknak a padláson jutott ágy, a régi pajta fölött, amelyet hálová alakított a tulajdonos. 21 bécsi diák csöppent vissza egy hétre a múltba. Velünk nyaralt még 15 fiatal, akik Magyarországról és a nagyvilágból látogattak el ebbe a Veszprém megyei táborba. Tanulóinknak lehetőségük volt velük azonos korú társaikkal gyakorolni az élő magyar nyelvet, megismerkedtek a diákok által használt kifejezésekkel is, amelyekkel itt Ausztriában nem nagyon találkoznak, hiszen egyetlen magyar tankönyvben sem találhatóak.

Mi mindennel töltöttük el azt az öt napot? Megismerkedtünk a település történetével, reneszánsz lovagi játékokon vettünk részt Kinizsi Pál udvarában. Sőt a Kinizsi-várban egyesek az úri ítélőszék előtt is megkapták méltó büntetésüket. Természetesen ez csak amolyan játékos történelemóra volt, Kinizsi urat, a hőhért, s a bűnösöket is gyerekeink játszották. Íjász tudományukat is megmutathatták az udvaron. Este a pajta udvarán felállított teleszkóppal vizsgáltuk a nyári égboltot. Embert próbáló feladat volt a Pálos túra, de a melegben megtett kilométerekért kárpótolt bennünket az erdő csendje és a Kinizsi forrás hűvös, kristálytisztá vize. A tisztáson magunk készítetté paprikás krumpli mindenkinek nagyon ízlett. Az éjszakai kaland idén sem maradt el: a Pálos kolostor romjainál elrejtett kincseket kellett megkeresni, az odavezető úton sötét temetőn kellett átmenünk, ahol kóbor „szellemek” alaposan ránk ijesztettek. Visszafelé a csoki kincsek hamar elfogytak. A régi kézműves mesterségek közül a fafaragással ismerkedtünk meg, készítettünk papírsárkányt, dolgoztunk szalvéta technikával is. Az egyik délután lovaskocsival elvittek bennünket bejárni a környéket, a bátrabbak még lovagolhattak is. A helyi autóbuszjáratral eljutottunk a Balatonra, Zánkára is; sokan először lubickoltak a magyar tengerben. Az utolsó estén diszkót rendeztek vendéglátóink a pajtában; az estét gyertyafénynél közös énekléssel zártuk. Szombaton vettünk búcsút a tábortól. A sok élmény, az együtt eltöltött napok öröme feledtette velünk, hogy az időjárás nem volt túlságosan kegyes, néha kiadós zápor zúdult ránk.

Sokan már jelentkeztek, hogy jövőre szeretnének újra velünk jönni. Azonban még előttünk az új tanév: a „Bécsi Magyar Iskola” sok szeretettel várja vissza diákjait, óvodásait és örömmel fogadunk minden új, magyarul tanulni vágyó gyermeket is. Az idén már hat osztályunk működhet hetente, kéthetente is hat csoport jár hozzánk. Óvodástól az érettségiző diákiig várunk mindenkit!

Az oktatás helye a Magyar Otthon, Bécs, I. ker. Schwedenplatz.2- Laurenzenberg, 5. Top 9

Információ: www.becsimagyariskola.at

Jelentkezni lehet a 0664 51 36 103-as telefonszámon, vagy e-mailben sylvia.mentsik@aon.at.

MENTSIKNÉ HOFFER SZILVIA

S. Csoma János

mikor elérted

*mikor elérted önmagad
úgy hiszed, rendben megy minden
van portád, ajtód, ablakod
nyugodi lenné, de idegen
keze matat a kilincsen*

Történelmünk... ahogyan ma látjuk

Történelmi műsor látható az Echo TV-ben, Szakály Sándor műsorvezetésével. A magyar történelem sokat vitatott, különböző értékelést kapott eseményeit, korszakait dolgozzák fel az adott témakörök legjobb ismerőivel. Minden csütörtökön 20,30 perckor Történelmünk... ahogyan ma látjuk.

Az adások témái és vendégei:

2008. október 2.

Földreform vagy kisajátítás (A földkérdés 1848-1945) Gergely András, Sipos József ésVarga Zsuzsanna.

2008. október 9.

Reform vagy forradalom? (1848) Hermann Róbert és Katona Tamás.

2008. október 16.

Királyság vagy köztársaság? (1918 ősze.)

Hajdu Tibor és Salamon Konrád.

2008. október 23.

Népfelkelés, forradalom és/vagy szabadságharc? (1956) M. Kiss Sándor és Rainer M. János

2008. október 30.

Megegyezés vagy „hazaárulás”? (1867. A kiegyezés) Gergely András és Estók János.

2008. november 6.

Hadiüzenet vagy hadba lépés? (1941. június 26–27.) Dombrády Lóránd és Pritz Pál.

2008. november 13.

Oszmán alávetettségben vagy európai kultúrkörben? (Erdély a XVI-XVII. században.) Fodor Pál és Oborni Teréz.

2008. november 20.

Vörösök vagy fehérek? (1919) Romsics Ignác és Salamon Konrád.

2008. november 27.

Nemzeti hős vagy a Habsburgok kiszolgálója? (Zrínyi Miklós a hadvezér és költő.)

Bene Sándor és Hausner Gábor.

2008. december 4.

Gyamatat vagy „előkelő” ország? (Habsburgok Magyarországon trónján.) Gecsenyi Lajos és Pálffy Géza. Ismétlések minden pénteken 14.05-kor és szombaton 15.05-kor.

Az interneten: www.echotv.hu

TÁMOGATÁSI KÉRELEM

Támogatási akciónk beindítása óta – ide értve az Őrség naptárunk révén átutalt adományokat, a Bécsi Napló 2008/ 3. számában közzétett 39.502,26 Euro összeg 2008. szeptember 21-ig az alábbi hozzájárulásokkal növekedett:

POGÁNY Géza	40,—
VIRÁGH Imre	30,—
összesen:	70,—

A támogatások eddig befolyt teljes összege 39.572,26 Euro.

Hálás köszönet mindazoknak, akik támogatásukkal lehetővé teszik a Bécsi Magyar Otthon fenntartását, amely a legkülönbözőbb rendezvények, társas összejövetelek mellett egyben a „Bécsi Magyar Iskolának” is otthonul szolgál.

Deák Ernő elnök, Radda István főtítkár, Kántás János pénztáros
További támogatások az alábbi bankfolyószámlára utalhatók át: P.S.K., A1010 Wien, Georg Coch-Paltz 1, , Zentralverband Ungarischer Vereine und Organisationen in Österreich, kontószám 7255731. Bankleitzahl/ Bankirányítószám 60000, IBAN: AT 556 000000007255731 BIC: OPSKAT WW

A HATÁRON TÚLRÓL

Szeptemberi nem egészen áhítat

A rendszerváltozásnak kellett bekövetkeznie ahhoz, hogy a proletár nemzetköziség tabujától megszabadultan a hivatalos politika is megnyilatkozzon az akkortájt háromésfél milliónak vélt kisebbségek ügyében. Ide sorolható mindenekelőtt az alkotmányba is felvett felelősségvállalás a mindenkori magyar kormány részéről. Az új szellemet jelentő fordulatot természetesen meg kellett tölteni tartalommal, jelesen a kisebbségekkel való bánásmód, ügyeik felkarolásának tényleges kidolgozásával és gyakorlati alkalmazásával. Az Antall kormány fékezett – akkor még inkább a Magyarok Világszövetsége hatáskörébe utalt – ügykezelése után a Horn kormány már nem tudott visszakozni, mindazonáltal az erőviszonyok figyelembevételével inkább reálpolitikákra törekedett, ami miatt szemrehányás is érte a szomszédokkal kialakult antallai „alapszerződés” felületes kezeléséért. Jött aztán az Orbán kormány a meghirdetett „egy a nemzet” elmélettel, kissé túlságosan nekilendülve a magyar érdekek hangsúlyozásának, ami a magyar kisebbségek emocionálisabb felkarolásával járt együtt. A Medgyessy kormány külügyminisztere aztán mindent elkövetett a „helyes” mederbe terelés érdekében, szinte sulykolva: tanuljunk meg végre kicsinyek lenni.

Amennyiben a kicsit variáljuk, ragozzuk, nem nehéz eljutni a kicsinyességig, ami mind kormány szinten, mind pedig a magyar kisebbségek életébe sikerrel fészkelte be magát. Az utóbbi években mindegyik oldal megközelítette önmagát, kissé fanyarul fogalmazva a saját szintjére fejlődött. Mert ugyan lassan, de biztosan kiépült egyfajta intézményrendszer, amely a Magyarok Világszövetségétől függetlenül közvetlenül a kormány-szervek hatáskörébe terelte a kisebbségi ügyeket. Közben lett kedvezménytörvény meg magyar igazolvány is. A „határon túliak” pedig aránytalanul hamar megtanulták az érdekpoltitkát, azaz mindenfajta felhang mellőzésével igyekeztek és igyekeznek pénzbe átszámítani a nemzeti értékeket. Ma már minden kisebbségi „nemzetmentésnek” megvan az ára, kérdés csupán az, kinek mennyire sikerül kormányközébe férkőznie, hogy akár nejlonzacskóban, akár hivatalos átutalások révén „önellátóvá” tudja felküzdeni magát. A pénzért folytatott ádáz egyenetlenségben lelepleződött a szóvirágoktól ékeskedő nemzeti, az összefogás, egymásrautaltság, szolidaritás és hasonló fogalmak ösdisága. Ma már nincs ezekre sem erkölcsi, sem emocionális fedezet, a ráció meg egyenesen a kicsinyes csoportérdek fennhatóságát diktálja. Ennek éktelenül torzult példáit szolgáltatják azon országos képvisletek, amelyek gátlástalan kifejezésekkel marasztalják el, bögeitk le egymást. Ide kívánczik az az inkább kínos mint mintsem minősíthető megnyilvánulás, amikor „jeles” kisebbségi személyiségek egyszerűen tehernek, a hátukon púpnak vélik azokat, akik távol sirtak a nemzetért, anyagi áldozatot is hozva annak bizonyítására, mennyire szívükön viselik a kisebbségi magyarság sorsát.

Az intézményrendszer – természetesen az egymást követő kormányok ellentétes elképzeléseinek jóvoltából is – jobbra adminisztrációs hivataloknak bizonyult. Az első időkben a költségvetést, vagy a szó szoros értelmében hazajárhattak, amikor betértek a Határon Túli Magyarok Hivatalába, ahonnan a barátságos

fogadtatáson és biztató szón túl sohasem jöttek el üres kézzel. Bármennyire jótékonyági intézmény benyomását keltette is az a fajta felkarolás, jobbra senkiben sem tudatosodott ez, mivel a családiasság légkörét érezhettem maga körül bárki. Amikor aztán létrejöttek a támogatások lebonyolítására hivatott alapítványok, elkezdődtek az elkülönülések, igaz, a Magyar Állandó Értekezlet (MÁÉRT) életbehívásával úgy éreztették a határon túliak, nyílt számukra olyan fórum, amin egyenrangú partnerként érintkezhetek a magyarországi hivatalosokkal. A magyarországi pártpolitika persze nagyban közrejátszott abban, hogy mind az országbeliek, mind a határon túliak egymást kijátszva keresték szövetségeseiket. Mire sikerült volna felzárkózniuk a nyugati magyar szervezeteknek, addigra már gondoskodtak kiiktatásáról. Igen, közben kormányközreműködés nélkül megalakult a Határon Túli Magyarok Fóruma, becenevén „kismáért” (2006. január). Ez a gyülekezet utoljára a szlovákiai Párkányban ülésezett 2007. szeptemberében, s azzal az ígérettel távoztak a résztvevők, hogy 2008. tavaszán Horvátországban találkozhatnak ismét. Nem csak a találkozó maradt el, de csendben álomra szenderült a kezdetben ígéretesnek felfogott „kismáért” is.

Az újabb kezdeményezések útvesztőjében felbukkant a Kárpát-medencei Magyar Képviselők Fóruma (KMKF), ami által végleg világossá vált, hogy az ilyenfajta fórumok nem jelentenek többet, mint hogy az asztalt körülülve úgy tegyenek a képviselők, mintha valami következményekben nagyon fontos tanácskozáson vennének részt. Habár megtisztelő bejutni ebbe a rangos társaságba, eddig azonban inkább hatástalannak bizonyult a kisebbségi ügyek kezelésében, s legfeljebb arra lett jó, hogy egyre másra kiváltja bizonyos kormánykörök rosszallását Magyarország szomszédságában.

A határon túliak támogatását célzó alapítványok „államosításával” sikerült központosítani és egységes mederbe terelni a támogatási rendszert a Szóföld Alap égíse alatt. A jelek szerint az új út hatásosabbnak bizonyult, még ha nagyon körülményessé vált is a pályázatok benyújtása, ill. az elszámolások lebonyolítása. A Regionális Egyeztető Fórum (REF) a szakkollégiumokkal a racionalitás benyomását keltette, legfeljebb továbbfejlesztésük, áttekinthetőségük, nem utolsósorban hatásosságok érdekében nem ártott volna, ill. nem ártana az eljárások megkönnyítése érdekében a hálózat átvilágítása, a kezelésmód leegyszerűsítése. Ehelyett újabb szerv létrehozását jelentette be a magyar kormány, aminek szerepe legfeljebb a kiötők számára világos. A szórványtanács bejelentéséről van szó, aminek tagjait az érintett és érdekelt határon túli csoportosulások megkérdezése nélkül nevesítették meg. A kezdeményezés nyugtalanságot kelt, éppen ezért nem árt utalni arra, nem okvetlen hasznos ezen újabb ötlettel terhelni a magyar-magyar kapcsolatok idestova áttekinthetetlen rendszerét. Mintegy a vállalkozás ellensúlyozására a szeptember 12–13-i KMKF plenáris ülésének nyilatkozatából megtudható, hogy a „KMKF Állandó Bizottsága egyetért azon civil kezdeményezéssel és javaslattal, hogy a Külügyi- és Európa-ügyi Albizottság hozzon létre egy a magyar szórványokkal foglalkozó munkacsoportot”, ami lényegében Duray Miklós alsóbodoki kezdeményezésére vezethető vissza.

Oszkó, 2008

Kétségtelen, a szórványosodás a Kárpát-medencében is egyre rémisztőbb jelenség, ellenben a természetük-nél és összetételük-nél fogva eleve a legveszélyeztetettebb szórványok a Kárpát-medencén kívüli csoportosulások, mindenekelőtt Nyugat-Európában, Amerikában és Ausztráliában. Feltehetően hasznos és hatásos az ő fennmaradásuk érdekében létrehozni ilyenfajta különintézményt, csak hogy ők ebből éppenséggel kimaradtak, vagy legalábbis minden jel arra mutat, hogy elkerülték a „tervhivatal” figyelmét.

Ebben az egész kavargásban különösen kitetszenek a visszásságok, ellentmondások Ausztria és Csehország esetében. Az ausztriai magyarok, nevezetesen Központi Szövetségük kezdetől fogva valamennyi osztrák honosságú magyarnak az 1976. évi népcsoport törvény vedőszármái alá húzódását tűzte ki célul. Pontosabban: a teljes felszívódás, ill. elszigetelődés helyett integráció mind az egyes csoportosulások, mind pedig a többségi osztrák társadalom tekintetében. Ennek legfontosabb eszköze a népcsoport-státusz kivívása volt, ami a Bécs és környékén élő osztrák honosságú magyarokra nézve sikerrel is járt, amennyiben 1992-ben szervezeteiken keresztül ők is a magyar népcsoport részévé váltak. Emellett elkerülhetetlené vált az időbeli és földrajzi határok lebontása, és minden árnyalata mellett közös ausztriai magyar identitás kialakítása. A magyarországi politikát csak nagy nehezen sikerült meggyőzni ezen út helyességéről, már csak azért is, mivel ez egyben a trianoni határok korlátainak lebontását is eredményezi. 2008 nyarán Gémesi Ferenc államtitkár bejelentéséből értésülhetett a közvélemény arról, hogy az új intézmény kizárólag a Kárpát-medencén belüli szórványokat érinti, ami Ausztria vonatkozásában újfent Burgenlandra korlátozódik. A többi osztrák honos, jelesen az osztrák kormány által népcsoportként elismert Bécs és környéki magyarok ismét kiestek a magyar kormány ez irányú látóköréből.

Hasonlóan a trianoni trauma áldozataivá váltak a cseh- és morvaországi magyarok: amíg csehek és szlovákok egy államot képeztek, egészen természetesen egy magyar kisebbség létezett, attól függetlenül, hogy tagjai az állam keleti vagy nyugati felében éltek. Mindamelllett a cseh- és morvaországiak is eredetileg Szlovákiából származtak oda. Mindez semmi szerepet nem játszott, hiszen a két nép különválása egyúttal a cseh- és morvaországi magyarok leválását eredményezte, azaz a trianoni határokon kívülre esve a magyarországi szak- és kormánykörök szemében elveszítették „Kárpát-medencei” jellegüket, s egyszerűen „területen-kívülivé” váltak; sajátos módon ők is a nyugat-európaiakhoz csapódtak

Ezek a nem egészen egyeztetett (végiggondolt) „stratégiai” sakkhúzások igenis korrekttúrúra szorulnak. Az ésszerűség felemlgetése mellett nem árt utalni arra sem, hogy mind a múlt év végi külügyi stratégiai tervezet, mind pedig az idén nyáron elkészült oktatásügyi minisztériumban kidolgozott terv kellő körültekintéssel vonta be a magyar érdekszférába a Kárpát-medencén kívül létező szórványokat. Ha már ez így van, nem ártana a kormányon belül is egyeztetni az egyes elképzeléseket, s ha országos szinten nehéz is, legalább a kormányon belül hasznos volna a magyar kisebbségpolitika egységes mederbe terelése, ahol minden sajnálatos visszaesés ellenére a nyugati szórványoknak is ott a helye.

A fentebbi töprengés kicsengéseként nem árt idézni az említett, a határon túli magyar oktatási és kulturális stratégiát érintő jelentésből:

„A végső cél, hogy számarányukban növekvő, kulturájukban és nemzeti identitásukban megerősödött külhoni magyar közösségek jöjjenek létre, amelyek egyszerre képviselői a magyar nemzetnek és az állampolgárságuk szerinti állam kulturális sokszínűségének.”

DEÁK ERNŐ

Belpolitikai patthelyzet Magyarországon

Folytatás az 1. oldalról

A liberális párt a jelek szerint eljártssza azt a történelmi lehetőséget, hogy a mérleg nyelveként kikényszerítse a Parlament felosztatását, az előre hozott választásokat, s vele Gyurcsány távozását, ami az új kezdet elengedhetetlen feltétele. Az is megeshet, hogy végül mégiscsak megszavazza a költségvetést, vagy távolmaradásával (mindez az MDF-re is vonatkozik) segíti túléléshez a kormányt. Az MSZP-nek azonban az SZDSZ nélkül is csak néhány szavazatra van szüksége a büdzsé elfogadásához, s hírek szerint a háttérben már meg is kezdődött egyes képviselők „megdolgozása”.

A kisebbségi kormány tehetetlenkedése közben az ország tovább csúszik lefelé a lejtőn, s ezt megtétezi a globális pénzügyi válság fenyegető réme is. A sokadik programjával előálló kormányfőnek (aki, akár az ismert zenebohóc újabb és újabb zeneszerszámot, bármikor képes újabb programot előhúzni a kabátujjából) a hatalom megtartása érdekében minden lehetséges eszközöt megragad. Ide tartozik a társadalom megosztása, bal- és jobboldali emberek, társadalmi csoportok, romák és nem romák egymásnak ugrasztása, politikai feszültség gerjesztése és elbentartása, a titkosszolgálatok politikai célokra történő felhasználása, a demokrácia írott és íratlan szabályainak gyakori semmibe vétele, a gyülekezési szabadság korlátozása, rendőri erőszak bevetése, az emberek egzisztenciális félelemben tartása. Folyamatos a nemzeti érzelmű és vallásos emberek

provokálása, az egyházi iskolák diszkriminációja, a nemzeti hagyományok és jelképek gigányolása, a nemzetet összetartó kötelékek bomlasztása. Minden társadalmi tiltakozás ellenére a kormány tovább mesterkedik a stratégiai nemzeti vagyon kiárusításán, és nem hagyott fel a „fű alatti privatizációval”, a nemzeti vagyon titokban történő eladásával sem.

Úgy látszik, hogy a politikai osztály, a parlamenti pártok képtelenek megoldani a jelenlegi patthelyzetet, és a társadalomnak hosszan tartó ellenállásra kell felkészülnie. Állandóan résen állva, a provokációknak fel nem ülve, nagy türelemmel és önuralommal, minden lehetséges erőszakmentes eszközzel kell védekeznie saját kormánya ellen, mely mindarra, amit ma tesz, nem kapott felhatalmazást. Mint-ha versenytutas kezdődött volna a kormány és a társadalom között a választásokig hátralévő időben. Sikerül-e megakadályozni a további rombolást, vagy a kormány gyűri maga alá a társadalmat? Mindenkinnek meg kell értenie, hogy nincs „jobb- és baloldali”, csak egyetlen közös Magyarország, csak egyetlen közös nemzeti vagyon, amelyet elkótyavetyelve a jövődó magyar nemzedékeket semmizzük ki.

A még mindig nem túl erős civil társadalom mutatott fel már bizonyos eredményeket az erőszakmentes önvédelmi harcban. Ilyen az egri Markhot Ferenc Kórház erőszakos privatizációja elleni küzdelem, néhány bezárásra ítélt iskola, kórház, vasúti szárnyvonal megmentése, jogi elégtétel kiküzdése a 2006. október 23-i

rendőri leszámolás áldozatai közül többek számára, az Albert házaspár sikeres népszavazási kezdeményezése az egészségbiztosítás privátizációjának megakadályozásáért, vagy újabban a budakalászi polgári körök aláírásgyűjtése az előre hozott választásokért. Mégis úgy látszik, hiába gondolja – mint a Nézőpont Intézet legfrissebb felméréséből kitűnik – a választók 59 százaléka úgy, hogy Gyurcsány Ferencnek le kellene mondania, minden idők egyik legnépszerűtlenebb magyar kormányfője a végsőkig ragaszkodik a hatalomhoz. Már is sikerült elérnie egyik célját, hogy ő legyen a rendszerváltás óta leg-hosszabb ideig hatalmon lévő miniszterelnök, megdöntve Horn Gyula rekordját.

A figyelmeztető jelek sokasodnak. A szomszéd országok sorra húznak el mellettünk. Jelenében már bevezették, Szlovákiában jövőre vezetik be az eurót. Romániában gazdasági fel-lendülés van, magyar munkavállalók járnak át dolgozni, és Erdélyből évekkel ezelőtt az anyarszágba áttelepült magyarok költöznek vissza szülőföldjükre. A frissen közzétett korrupciós világranglistán Magyarország tavalyhoz képest nyolc helyet, a 39. helyről a 47-re csúszott vissza, ami konkrét gazdasági veszteséget okoz. A patthelyzetet mielőbb fel kell oldani, mert – mint még Széchenyi figyelmeztetett – „Magyarország percei drágák”. A mostani vergődés az ország határain túl legfeljebb szánalmat kelt, a versenytársakat pedig egyenesen örömmel tölti el. A magyar társadalomnak magának kell megtalálnia a válságból kivezető utat.

MAGYAR-MAGYAR EGYMÁSRA MUTOGATÁS

A választási győzelemért, ill. a hatalomért folytatott viadalban sokkal fontosabb más eszközök igénybevétele, pl. az ellenfél kikészítése. Ebből kaptak lec-két Nagyváradon a Magyar Ifjúsági Értekezlet szeptember 13-14-én megrendezett akadémiajának résztvevői Újhelyi Istvántól és Nyakó Istvántól, akik az MSZP képviseletében okították a jelenlévőket, hogyan és miként kell porondra lépni választások előtt. „Ha szavazásra akarjuk bírni az embereket, ellenséget kell keresni, ha nincs, akkor demonizáljunk valakit, mert ma már csak ettől mennek el az emberek voksolni” – hangzottak Nyakó kampánytechnikai javallatai a társadalmi kommunikációnak az erdélyi magyar közéletben betöltött szerepéről szóló rendezvényen – tudósít a Krónika szeptember 17-i számában.

Újhelyi István, az MSZP alelnöke arról is nyilatkozott, miszerint az MSZP sokat segített az RMDSZ-nek, annak vezetői viszont ennek elhallgatását kérték. Az RMDSZ ez ellen felemlerte szavát, az alelnök azonban ragaszkodott szavaihoz.

Talán még emlékeznek néhányan arra, milyen szemrehányások, mi több vádák érték és érik a FIDESZ-t azért, mivel folyton beavatkozik a romániai magyar kisebbség belügyeibe, egyben exportálja a magyar belpolitika feszültségeit.

Eltekintve attól, hogy lehullt a lepel, s egyik tizenkilenc, a másik egyhíján húsz, ez az eset is újabb bizonyosság arra vonatkozóan, mennyire a zsákutcában tehetetlenkedik a magyar közélet. Az egymás elleni acsarkodás persze a élet minden szintjén megtalálható, tehát általános tünetekkel állunk szemben.

-bécsi-

NEMZETKÖZI SAJTÓSZEMLE

Összeállította: Fetes Kata

(EU)

A sztálinizmus és a nácizmus áldozatainak európai emléknapja augusztus 23.

Az Európa Parlament augusztus 23-át, a Molotov-Ribbentrop paktum évfordulóját, a sztálinizmus és a nácizmus áldozatainak európai emléknapjává nyilvánította.

Egy írásbeli nyilatkozat akkor tekinthető az Európa Parlament hivatalos álláspontjának, ha azt a képviselők több mint fele aláírta. Ez ebben az esetben megtörtént. 409 európai parlamenti képviselő írta alá azt az írásbeli nyilatkozatot, amely indítványozza, hogy nyilvánítsák augusztus 23-át, a sztálinizmus és a nácizmus áldozatainak európai emléknapjává. Az emléknap célja: „hogy megőrizzük a tömeges deportálások és a népirtás áldozatainak emlékét, egyúttal elmélyítsük a demokráciát és előmozdítsuk földrészünkön a békét és stabilitást”.

A nyilatkozatot közösen terjesztette be német, lett, észt, brit és magyar parlamenti képviselő.

A nyilatkozat szövege felhívja a figyelmet arra, hogy: „a Szovjetunió és Németország között 1939. augusztus 23-án megkötött Molotov–Ribbentrop paktum a hozzá csatolt titkos jegyzőkönyvekkel együtt Európát két érdekszférára osztotta fel”. „A sztálinizmus és a nácizmus erőszakos cselekedeteinek keretében elkövetett tömeges deportálások, gyilkosságok és a rabslétezés a háborús és emberiség elleni bűncselekmények kategóriájába tartoznak, és a nemzetközi jog szerint nem évülnek el”.

A nyilatkozat megemlíti azt is, hogy az Európai Parlament és az Európa Tanács korábban létrehozta az „Európa a polgárokért” elnevezésű programot, melynek része az „Aktív európai megemlékezés” is. Ennek célja, hogy a nácizmus és a sztálinizmus által elkövetett bűnök soha ne ismétlődhessenek meg.

Die Welt (BE)

Heves vita a gáz tartalékokról

A hamburgi kőolaj és energia külkereskedelmi szövetség követeli egy államilag ellenőrzött készlet felépítését. Ezt a gázkonszernek szigorúan ellenzik.

A földgáz a legfontosabb energiahordozók egyike, akár fűtésről, akár közlekedésről legyen szó. 23%-os aránnyal a német energiafelhasználás második legjelentősebb alapanyaga. Közel a fele a német háztartásoknak földgázzal fűt. A tárolók pedig, eddig, kizárólag magánkézben vannak. A Hamburgban székelő kőolaj és energia külkereskedelmi szövetség (AFME) ezt a szerintük „lehetetlen állapotot” akarja megváltoztatni azzal, hogy követeli a gáztárolásra vonatkozó törvény megalkotását. Olyan tartalékok létrehozását szorgalmazza, melyet az állam kritikus helyzetben alkalmazhat. Ezt szeretnék európai szinten elérni.

Az ötlet nem új. Már öt évtől ezelőtt követelte a szervezet a gáztartalékok létrehozását. A Grúzia körüli viták igazolják véleményük jogosságát. Példának tekintik Magyarországot, ahol már két évvel ezelőtt elfogadtak egy gáztartalék képzésére vonatkozó törvényt.

Az AFME érvei között a nemzeti kőolajtartalék képzés is szerepel, mely a hetvenes évek olajválsága idején jött létre. A költségeket, 0,4 centet a felhasználókra hárítják át.

Magában az a tény, „hogy szóba kerül a gáztározók kérdése arra utal, hogy jelentős mértékben függünk a szállító országoktól. A tározók csak rövid távon biztosítanak megoldást” nyilatkozta Gedaschko Hamburg gazdasági szenátora. Szerinte ezért van szükség egészséges energiakeverékre. A szövetségi gazdasági miniszter Michael Glos konkrétan foglalkozik a földgáz tározó kérdésével.

Berliner Zeitung (DE)

Szélsőjobboldaliak konferenciája Kölnben

A nemzetközi jobboldali egyesülésben egyre nő az új nácik száma. Ezek tiltakozása ellenére Kölnben tartják konferenciájukat a szélsőjobboldali pártok képviselői.

A magyar példa hatására a nyár folyamán Csehországban is alakult egy szélsőjobboldali parlamenti egyeség. A Nemzeti Párt (NP) nevű új csoportosulás vezetője Petra Edelmanna bejelentette: a „Nemzeti Garda”-ba rövid időn belül 2000-en kérték felvételüket. Az NP-nek alárendelt fegyvertelen csapatok, a párt rendezvényeit hívatottak biztosítani, valamint természeti katasztrófák esetén segítséget nyújtanak.

A Nemzeti Párt a 2006-os Csehországi parlamenti választások alkalmával 9.300 szavazatot ért el. A párt célja, a következő választásnál 2010-ben, a „cigány kérdés végleges megoldását” szorgalmazni, és ezzel újabb szavazatokra szert tenni.

Nem véletlen, hogy az NP képviselői júliusban, Pozsonyban találkoztak a magyar Jobbik Párt küldötteivel, amely párt szintén saját gárdával rendelkezik. Közös megegyezés nem jött létre a két szervezet között az 1945-ben kiadott Benes-dekretum miatt. A Benes-dekretum képezte az alapját a németek és a magyarok Csehszlovákiából történő kitelepítésének.

KURIER (AT)

Zsákutcában

Pontosan ott, ahol Ausztria és Magyarország között a vasfüggönyön az első lyukakat vágták ma tilos autóval áthajtani. Furcsa helyzet alakult ki Fertőrákos és St. Margarethen /Szentmargitbánya között, amely arra adott okot, hogy a néhai NDK-ból menekülőket segítők közös pikniken követeljék az út megnyitását a gépkocsiforgalom számára. Azon a határátkelőn, ahol hónapokkal ezelőtt jelentős személyiségek jelenlétében ünnepelték a „schengeni határ” eltörlését, a mai napig csak kerékpárosok közlekedhetnek a két ország között.

Ahhoz, hogy autóval az egyik országból a másikba jusson valaki, 36 km kerülőutat kell tennie. Ez természetesen több üzemanyag fogyasztást és fölösleges környezetszennyezést is okoz.

Süddeutsche Zeitung (DE)

Európa és a tömött libamáj

Amiért a magyarok egy bojkott után kirekesztetteknek érzik magukat. Néha elég valami apróság, hogy egész nemzet megbántottnak érezze magát. Különösen az EU-ban, ahol a nemzeti érzékenység még mindig jelentős. Most a magyarok érzik kirekesztettnak magukat, mert az egyik állatvédő egyesületnek sikerült a tömött libamáj forgalmazását megakadályoznia.

A magyar előállítóknál tíz különböző osztrák és német üzletlánc mondta le megrendelését. A „Négy mancs” szervezet kampányát, mely a tömött libamáj betiltását szorgalmazta, állatkínzással indokolta. A Szegeden működő legnagyobb magyar libavágóhídnak emiatt 200 dolgozójától kellett megválnia. Magyarország szegény déli részsein élő libatenyésztő családok elvesztik megélhetésük alapjait. A libamáj forgalmazóját, a Hungerit-et különösen súlyosan érinti a bojkott, mert az üzletházak nem csupán a libamáj megrendeléseket mondták le, hanem más szárnyas terméket sem vesznek át a vállalatától.

A szárnyastenyésztők szövetsége 50 ezer munkahely veszélyeztetettségét látja, és az ezévi veszteséget 8,5 millió euróra becsüli. Franciaország után Magyarország a második legnagyobb liba- és kacsamáj előállító a világon. A franciák ellen nem indított kampányt a „Négy mancs”, ezt a magyarok szintén zokon vették. A budapesti politikusok, pártoktól függetlenül segítséget alkotnak és a Parlament mezőgazdasági bizottsága elhatározta, a tömött libamáj megvédését szolgáló törvény kidolgozását francia mintára. Ott ugyanis a módszert már régóta nemzeti kulturális örökségnek minősítették.

Bár a magyarok sok évtől különlegességet ismernek ami libamájjal készül, a gazdaságilag gyengélkedő országban nem sokan tudják ezeket maguknak megengedni. Az előállított tömött libamáj 80%-ban exportra kerül, túlnyomó része Franciországba.

(CN)

Alzheimer-kór ellen vörösbort

Állatkísérletek eredménye szerint, a cabernet sauvignon vörösbort képes a degeneratív idegrendszeri megbetegedés, az Alzheimer-kór fejlődési folyamatát csökkenteni. Erre a következtetésre jutottak a Siani-hegy Orvosi Egyetem kutatói.

Olyan genetikailag módosított egereken végeztek vizsgálatokat, melyek génállományát az emberi alzheimeres betegekéhez hasonlóra módosították. A transzgenikus egerek hét hónapon keresztül, kb. 6 százalékos alkoholtartalmúra hígított cabernet sauvignont kaptak ivóvíz helyett, miközben két másik egércsoport vagy vizet, vagy hígított alkoholt kapott. A kísérlet végén a tizenegy hónapos egerek közül a borral itatottak jobb eredményeket mutattak a térbeli memóriateszteken. Ezeket a teszteket használják az Alzheimer-kór megítélésénél. Az egereken végzett vizsgálatok bizonyították, hogy a bor, kedvező hatást gyakorolt az amyloid- szintre is. Amyloid, az a káros fehérje, amely a betegség során egyre növekvő mennyiségben halmozódik fel a központi idegrendszerben.

A siani Élelmezés-egészségügyi és Gyógyszerészeti Hivatal ajánlása szerint napi egy pohár bor a nők, két pohár bor a férfiak esetében segíthet az Alzheimer-kór megelőzésében.

A gazdátlan város

Budapestnek nincs gazdája. Annak rendje s módja szerint pusztul is. Kinek hatalmában áll, lopja, rabolja, fosztogatja, lakosai pedig – polgárai már nincsenek – csupán tengődnek, reményük sincs mostoha körülményeik jobbítására. E város azelőtt sem tűndökölt vonzó kirakatként, amióta viszont a közvetlen állami irányítást önkormányzati rendszer váltotta föl, az egymással vetélkedő politikai nézetek csataterévé vált, és hozzáértő, lelkes vezetés híján az összeomlás felé sodródik. Intézményei tönkrementek, szolgáltatásai nem működnek, és hiába áhítanánk a közeli javulás reményére.

A magát nagypolitikába ártó, a reá bízott értékeket azonban elhanyagoló főpolgármester ugyan választási ciklusról választási ciklusra merészebb fantazmagóriákkal rukkol elő, ám kifejteni azokat már elfelejti. Utoljára a „világvárost építünk!” jelmondatával akciózott, jóllehet hallgatósága talán annyival is beérte volna, ha a meglévőt segíti elérhetőbbé tenni. Amire a jelek szerint még várni kell. Más, fontosabb teendők akadnak, választói pedig legfőljebb egy szakállas viccel vigasztalódhatnak: kalandvágyból maradtak itt. Mintha drága kalandtúrán vennének részt csakugyan, erre felé a napi helyváltoztatás is komoly feladat. A sérült ember jobban teszi, ha nem merészkedik elő otthonából, hiszen jó karban lévő, egészséges társa sem mindig jut el céljához.

Az új metróval magát halhatatlanságba álmód főpolgármester a város összes, még meglevő jövedelmét saját monumentális emlékművére fordította, és lekötötte az elkövetkező évek, évtizedek várható bevételeit is, így nem hogy fejlesztésre, fenntartásra sem futja. A Budapesti Közlekedési Vállalat gyakorlatilag csődbe került, miközben folyvást emeli árait, tevékenységét fokozatosan leépíti. Hoppon maradt utasai így autóbá kényszerülnek akkor is, ha nincsen hozzá kedvük és tehetségük. A beígért kerékpárutak nem épültek meg, csupán néhány járdára mászolt csik tanúskodik a tervezői mentalitásról: olcsón, lehetőleg ingyen, fáradtság nélkül találni megoldást az izasztó problémákra.

Az efféle szélhámoskodás Budapesten már-már hagyományos. Hasonlóképp járt el a városvezetés már húsz esztendője is, mikor szembesült a gépkocsiforgalom növekedése okozta gondokkal. Nem volt parkolóhely? Garázsépítés helyett a járdára terelte az autókát. Szűknek bizonyult az úthálózat? Megváltoztatta az előírásokat, így a gyalogosok rovására gyorsulhatott a közlekedés. Az ilyen „ötletelések” következményeivel azonban sohasem számolnak. Nem gondoltak például arra, hogy intézkedésük nyomán fölbomlik a rend, és balkáni állapotok uralkodnak el, mindennapos lesz az utcai erőszak. Hogy ott is dugók keletkeznek majd, ahol korábban hírirek sem hallották.

A közállapotok javítására ma sincs elképzelés. Budapesten senkit sem foglalkoztat a tervezés, az irányítás és a szervezés, ami egy város vezetésének napi teendője. Az egyébként vaskezü hatalom ez esetben szívesen hagyatkozik a klasszikus laissez faire, laissez passer elvére, ránk hagyva az általa támasztott problémák megoldását. Két évtizede késlekedik például a környűri kiépítésével, mulasztása azonban a legkevésbé sem nyugtalanítja, amikor a metró építése miatt elrekeszti a város gerincútjait. Kitérőkről nem gondoskodik. Mindeközben gyakorlatilag mérlegelés nélkül hagyja jóvá a hozzá érkező újabb meg újabb lezárási kérelmeket, indokolja azokat bármi: filmforgatás, légiparádé, felvonulás, sokadalom. Az elkerülhetetlenül bekövetkező csőtörések és bal-esetek miatt amúgy is beszűkült mozgásteret szinte nullára redukálja, van, hogy a belváros túlszűfolt hídjai közül kettőn teljesen, egyiken pedig részlegesen szűnnet a forgalom. És nemcsak kelet-nyugati, hanem észak-déli irányban sincs átjárás a városon.

A mesterségesen növelt közlekedési kaosz mintegy jelképe a városvezetés tevékenységének. Gondok-bajok persze mindenütt akadnak, de ilyen tömegesen legfőljebb a dél-amerikai konti-

nensen fordulnak elő. Bárhová tekintünk, a bűnös hanyagság jeleit látjuk: a Duna-part híres panorámáját hullámzó járdalapokról csodálhatjuk, a frissen pingált homlokzatok életveszélyes házakat rejtene. Minden inog, billeg, bizonytalan. A régiektől ránk maradt, megoldatlan problémák mellett évről-évre újabbak támadnak, és a város vezetése inkább a homokba dugná a fejét, sem hogy szembenézzen velük. Immár húsz esztendője halogatja az érdemi döntéseket. Nem tudott dűlőre jutni, hogy mit akar: egy korszerűnek mondott, szín és jelleg nélküli új betonkolosszust emelne a lerombolt régi helyén, vagy a hagyományos, belső arányait őrző, lakajos óvárost rekonstruálna. Míg habozott, Budapest tradicionális stílusegysége fölbomlott, harmóniája megtört, a hajdan szigorúan vett városképet a telekspekuláció véletlenjei zilálták szét. Elképzelés és szándék híján a vezetés készséggel asszisztált mindehhez, túrte a műemlékek pusztítását, a környező zöld területek elorzását, a parkok összeszugo roadását, a közösségi célú építmények elherdálását. Mi több, maga árusította ki a város vagyonát.

Eladott mindent, amit eladhatott – méghozzá áron alul. Joggal hivatkozott persze a feladatok kiterjedése, valamint az anyagi erőforrások elapadása okozta kényszerűsége. Az elmúlt évtizedekben érvényesülő valamennyi politikai koncepció megegyezett abban, hogy a lehető legtöbb hatalmat akarta elvonni a köztől, vagyis azon dolgozott, hogy gyöngítse az önkormányzatokat. Egyre nagyobb terhet rótt rájuk, költségvetésüket viszont folyamatosan csökkentette. És nem volt kivétel az ország legnagyobb önkormányzata sem: a sablonos politikai gondolkodás szerint ugyanis a hatalmi kegynek kitett, önállóan lakótelepi szegények eleve baloldaliak, a belvárosi kisegizistenciák pedig liberálisak, így fölösleges velük törődni, mivel pártváltásztásuk nem befolyásolható. Megnyerésük tehát egyik hatalmi csoportosulás számára sem fontos. Miattuk nem érdemes gátat szabni a központosító törekvéseknek.

A város vezetése nemcsak beletörődött az elfogadhatatlanba, hanem maga is hozzásimult, és úgy bánt el az egyes kerületekkel, illetve saját válsztóival, ahogy vele tették: becsapta őket. Lepusztult bérlakásokat örökölt, és nem volt miből felújítani azokat? Potom áron eladta a bérlőknek, kezdjenek velük, amit tudnak! Tönkrement a kommunális ellátás? Olcsó pénzen elpasszolta a vagyont érő koncessziókat, így beruházói ötlettelen-ségét a lakossággal fizette meg. Méghozzá többszörösen, mivel a felújítások koordinálására sem vállalkozott, és a közműalagutak építése helyett most egyenként, összehangolatlanul, jóval drágábban élesztik újjá a vezetékre ndszert. Sükétítő a zaj, fullasztó a por, orrfacsaró a bűz? Szigorú korlátozások helyett főlemelte az egészségügyi határértéket. Pusztul a növényzet, miközben hiányzik a zöld? Fákat, bokrokat rajzol a térképre, mert papíron bármi lehetséges. Ha meg végképp kifogy a leleményből, lapít és hallgat, hiszen amiről nem beszélünk, az nincs.

A posta jól bevált, hagyományos ládáival együtt bátran megválthatott szolgáltatási kötelezettségeitől is. A közműtérképek haszontalan tréfává silányultak. Egyes cégek, intézmények szabadon garázdálkodnak környezetükben, és frekvenciát köztereket – mint amilyen a Nemzeti Múzeum háta mögötti Pollack Mihály tér - sajátítanak ki. Bárhol elakaszthatják a forgalmat, főútvonalai járdákat zárhatnak le – mint a belvárosi Kossuth Lajos utcában. Elnéző jóváhagyásával magánparkolási cégek sarcolhatják meg az autósokat. Műemlékeket dózeroltathatnak el, utakat törhetnek vagy tulajdoníthatnak el, természetvédelmi területeket építhetnek be. Személyes érdekből KRESZ táblákat cserélhetnek ki, és bármit felhúzhatnak az építési engedélytől eltérő helyen, módon és méretben. Harmonizálni senki sem próbál. Vezetni senki sem tud, mer vagy akar.

Budapest gazdátlan város. Gondjaival magára maradt.

SNEE PÉTER

1956-os nemzetőrök!

Király Béla, az 1956-os Nemzetőrség főparancsnoka javaslatára, a Honvédelmi Minisztérium támogatásával, a forradalom és szabadságharc 50. évfordulója óta évente kétszer átadásra kerülnek az 1956-os Nemzetőrljelvények. Az igények összegyűjtését és elbírálását, a hagyományápolásra létrejött és 2008 tavaszán hivatalosan is bejegyzett „Az 1956-os Nemzetőrség Hagyományápoló Tanácsa” Egyesület Elnöksége végzi.

Felhívjuk az érdekeltek figyelmét, hogy amennyiben hitelt érdemlően bizonyítani tudják, hogy 1956-ban a Nemzetőrség tagjai voltak, azt felénk jelezzék az alábbi címen: Oláh Gergely főtitkár HM-HIM Központi Irattár 1438 Budapest Pf. 430.

Jelentkezési lapot és további információkat közvetlenül az alábbi internetes címen találnak: www.nemzetorjelveny.hu. Az Egyesület tevékenységének anyagi támogatást a 117-42173-20160058-as bankszámlaszámon tudjuk fogadni (IBAN: HU72 1174 2173 2016 0058 0000 0000; Kontonummer: 1174 2173 2016 0058 0000 0000; SWIFT: OTPVHUHB).

HAZATÉRŐ IRODALOM

(Folytatása 2008/4. számból)

A magyar vasfüggöny a nyugati magyar szép-irodalom igen nagy, és talán legértékesebb részét is elzárta a hazai olvasók elől. Mindez a hazai irodalmi kultúra fájdalmas csonkaságát eredményezte, minthogy az emigrációs irodalom már eleve addig nem ismert területtel egészítette ki azt a szellemi országot, amelyet magyar irodalomnak nevezünk. A nyugaton letelepedett magyar író kettős helyzetben él és dolgozik. Tapasztalatait az idegen nyelvű közegben szerzi, írói személyisége a befogadó társadalom kultúrájának hatására alakul, e tapasztalatokról és kulturális hatásokról azonban magyar íróként ad számot. Cs. Szabó László 1960-ban találó szavakkal állapította meg. „*a magyar író a nyugati valóságban, annak kritikus lemerése közben, ábrándok és torzulás nélkül, hazafelé tekintve megeremti a maga világát.*” Ezt a gondolatot Kibédi Varga Aron 1975-ben a következőkkel egészítette ki: „*Lehet, hogy ez történelmileg egyedülálló jelenség: felszívni mindent, amit a környezet nyújt, olyasmit is, ami otthon a nézőpont, a politika, a közerkölcs vagy a közvélemény miatt az író sohasem szívhatott volna fel, és mindent továbbadni, de nem a környezet nyelvén. Elméletileg egy olyan közvetítésnek, világirodalmi ozmózisnak lehetnének tanúi, amire példa még nem volt.*”

A nyugati világban élő magyar irodalomnak részben más utakon kellett járnia, mint az ide-haza vagy a szomszédos országokban kifejlődött magyar irodalmi kultúrának. Erősebben hatottak rá a nyugat-európai, illetve az amerikai irodalom jelenkori törekvései, sőt alkotói kísérletei. Helyezte ebben a tekintetben szerencsésnek volt mondható: közvetlenül vehette birtokába a nyugati világ kortárs szellemi értékeit, gondolati eredményeit, költészetének és elbeszélő prózájának szemléleti vagy technikai vívmányait. Szoros kapcsolatban állott a befogadó társadalom kultúrájával, feladatának tekintette, hogy mindazt elsajátítsa, amit az angol, amerikai, francia vagy német irodalomban talált, s ilyen módon is bővítsé, gazdagítsa a magyar irodalom már meglévő poétikai és kifejezési lehetőségeit. A nyugati világban élő magyar írók közelebbi kapcsolatba kerültek a kortárs nyugati irodalomnak mindazon áramlataival – a szürrealizmustól a lingvisztikai kísérletekig és az időfelbontásos reflektív prózától az „új regény” szemléletalakító experimentalizmusáig –, amelyeket a hazai magyar költészet és elbeszélő irodalom korábban csak részlegesen vagy töredékesen integrálhatott.

A nyugati világban élő magyar irodalomnak, legalábbis innen a Kárpát-medencéből nézve több arca volt. Mondhatnám így is, persze túlzással, annyiféle arca, ahányan rátekintettek,

minthogy minden haza szemlélője, barátja és bírálója valamilyen eleve készen lévő irodalom-értelmezés, vagy irodalompolitikai elképzelés birtokában figyelte ennek az irodalomnak a mozgalmait, intézményeit és eredményeit. A nyugati magyar irodalmat nem volt könnyű áttekinteni, és ez a helyzet a szokásosnál is erősebben engedte érvényesülni a minden recepciós folyamat alapvetően meghatározó szelektivitását.

Voltak, akik a nyugati magyar szellemi életben az elmúlt négy évtizedben félresöpört kulturális értékek fenntartóját találták meg, azt az intézményt, amely gondozásba vette, mondjuk Szabó Dezső, Jászi Oszkár vagy Hamvas Béla örökségét, és kétségtelen, hogy a nyugati magyar kulturális intézmények ezt a feladatot alkalmanként magas színvonalon el is végezték. Mások az irodalmi avantgarde itthon hosszú időn keresztül nagyon szűk korlátok között érvényesülő igényének képviselőjét várták el, s valóban, például a párizsi *Magyar Műhely* e várakozásnak teljes mértékben megfelelt. És voltak olyan, alighanem az emigrációra figyelők többsége, akik egyszerűen a sztálinista diktatúra által fölszámolt szellemi és politikai értékek megőrzését, mondhatnám így is: történelmi átmentését kívánták meg az emigrációtól.

Az emigráció szellemi tevékenysége igen széles körben, egymással tulajdonképpen összeegyeztethetetlen eszmei-ideológiai pozíciók következtében vált hazai hivatkozási alappá. A hagyományosan konzervatív és a merészen modern értékrend hívei, a minden politikai elkötelezettséget elutasító irodalmiság és a radikálisan ellenzéki politika képviselői egyformán a nyugati magyar szellemi életben kerestek és találtak igazolást vagy érveket. Mindez az emigrációs kultúra rendkívül tagoltságát és változatoságát is tanúsítja. Azt, hogy a nyugati magyar irodalmi kultúrában a legkülönbözőbb áramlatok és irányzatok kaptak szerepet.

Az emigráció szellemi életében huszadik századi történelmünk szinte valamennyi ideológiai és politikai irányzata jelen volt a jobboldali fajvédőktől kezdve a nemzeti konzervatívokon, a liberális demokratákon, a népi mozgalom hívein és a szociáldemokratákon keresztül egészen a „negyedik internacionális” trockistáig. Irodalmi téren pedig a néhai középosztály művészi ízlésének megfelelő hagyományos belletrisztikától a „nyugatos” tradíciókon és az Újhold „elvonat tárgyiasságán” át az avantgarde és a posztmodern irányzatokig. Más szóval az emigráció szellemi életében a teljes kulturális szabadság érvényesült. Nem volt pártirányítás, nem volt „támogatott”, „tiltott” és „túrt” irodalom, nem voltak úgynevezett „orientáló” fogalmak, miként korábban idehaza a „pártosság”, a „re-

Györköny, Pincefalu, 2005

alizmus” és a „népiesség”. Természetesen ott is voltak politikai elvárások, és működtek orientáló ideológiák vagy ízlésrendszerek, csak éppen a mozgalmi csoportosulások és részintézmények keretei között.

Az emigráció szellemi életre következőképp a nemzeti kultúrának azt a tagolt irányzati és intézményi rendszerét mutatta, amely minden szabadon fejlődő nemzeti kultúra sajátja. Ennyiben az emigrációs kultúra „kvázi” nemzeti kultúráként működött, anélkül persze, hogy birtokában lett volna a nemzeti kultúrák több igen fontos kritériumának: nem anyanyelvi és nemzeti közegben, hanem a szétszórtságban tevékenykedett, nem támaszkodhatott a nemzet önfenntartásának történelmileg kialakult intézményeire, működését ezért a személyes áldozatvállalásra kellett alapoznia, és nélkülözte a közösségi megbízatásnak, a szellemi-politikai mandátumnak azt az ösztönző erejét, amelyet a valóságos nemzeti irodalom számára az elvárási horizontokat meghatározó közönség jelent.

A világnézeti és politikai szabadság előnye egyfelől a nemzeti keretek hiánya, másfelől ez a sajátos ellentmondás szabta meg az emigrációs irodalmi kultúra helyzetét. Ebben a helyzetben születtek nagy szellemi teljesítmények, ezeket kellene (pontosabban kellett volna, mert a feladatnak a teljesítése jórészt elmaradt) integrálnunk és elhelyeznünk kulturális értékeink és hagyományaink között.

Ugyanakkor bőven találhatunk nagypipájú, kevés dohányú vállalkozásokat is. A bibliográfusok szerint az emigrációban 1945 és 1970 között közel ezer újság és folyóirat, 1945 és 1974

között pedig több mint kétezer nyolcszáz könyv látott napvilágot. Azóta ezek a számok nagymértékben növekedtek. A megjelent lapok és könyvek tetemes része természetesen inkább művelődéstörténeti és irodalomszociológiai adalék, mintsem esztétikai, tudományos vagy politikai értéket létrehozó alkotás.

A nyugati magyar irodalom és tudományos-ság az elmúlt évtizedekben vált ismertebbé a hazai olvasók körében. A befogadásban bekövetkezett fordulatban szerepe van az országos politika radikális átalakulásának. De megszűntek azok a politikai elfogultságok, amelyek a hazai recepciót hosszú évtizedeken keresztül lehetetlenné tették. Ma már általánosan elfogadott az a nézet, amely szerint a nyugati magyar irodalom alkotásainak természetes helye a hazai irodalmi kultúrában van. A befogadásnak ez a készsége a történeti, politikai irodalomra is vonatkozik.

Ugyanakkor nem lehet azt mondani, hogy a hazai szellemi élet, a hazai irodalom és tudományosság a maga teljességében és a maga rangján integrálta volna az emigráció kulturális teljesítményeit. Vannak művek, amelyek átütő sikert arattak, és folyamatosan jelen vannak a hazai szellemi életben (Márai Sándor, Cs. Szabó László, Határ Győző művei), mindazonáltal a befogadás csak részlegesnek (nem egyszer irányzatosnak) mondható. A nyugati magyar emigráció kulturális teljesítménye nem kapta meg azt a közfigyelmet, mint a korábbi emigrációk az 1849-es és az 1919-es. A hazatért nyugati magyar irodalom igazi befogadása, értékelése részben még a jövő feladata.

POMOGÁTS BÉLA

Lengyel külpolitika: Ukrajna és Grúzia támogatása és rakétapajzs

Nyitott kapuk

Lengyelország következetesen azt a politikát képviseli, hogy Ukrajna és Grúzia NATO-tagsága elengedhetetlen feltétele Európa és a nyugati világ stratégiai biztonságának. Sőt, hosszú távon meg kell nyitni a két ország előtt az Európai Unió kapuit is. A lengyel külpolitikai törekvések az orosz-grúz katonai agresszió kirobbanásakor kerültek a figyelem középpontjába, ám a markáns kiállítás Ukrajna és Grúzia mellett nem előzmények nélküli. Gyökerei már a XX. század első felére, Józef Pilsudski politikájára is visszavezethetők. Ezekre a hagyományokra épít a lengyel köztársasági elnök, aki a külpolitika alakítása terén széleskörű jogosítványokkal rendelkezik. Idén áprilisban került sor a NATO történetének egyik legrangosabb csúcsára Bukarestben. A központi kérdés a szövetség bővítése volt. Horvátország és Albánia meghívást kapott a katonai szervezetbe, Ukrajna és Grúzia is egy lépéssel közelebb került a tagsághoz, ám mindkét ország előtt hosszú út áll még. Lengyelország állt ki felvételük mellett leghatározottabban. Oroszország ekkor előre jelezte, hogy a két volt szovjet tag-állam meghívását barátságtalan gesztusként értékelnék. Az orosz gázszállítmánytól függő Németország éppen emiatt visszaközött Ukrajna és Grúzia támogatásától a sajtóhírek szerint. Koszovó februári elismerése óta éppen eléggé feszült a viszony Nyugat-Európa és Oroszország között, nem volna szerencsés tovább feszíteni a húrt – vélik egyes szakemberek. Lech

Kaczyński lengyel államfő úgy fogalmazott a bukaresti NATO csúcsot követően, hogy a két ország egyelőre ugyan nem kapott meghívást, de már kinyíltott egy kapu, amit sikerként kell értékelni. Kaczyński szerint ez azoknak az államoknak köszönhető, amelyek szolidárisak maradtak és következetesen kiálltak álláspontjuk mellett. Ezt a véleményt képviselte Lengyelországon és a Balti államokon kívül Csehország, Románia, Bulgária és maga az amerikai elnök is.

Megépül az amerikai rakétapajzs Cseh- és Lengyelországban

Moszkva aggodalmát tovább fokozta, amikor Donald Tusk lengyel kormányfő augusztus közepén az egyik kereskedelmi televízió adásában bejelentette: megszületett a megállapodás a Lengyelországba telepítendő amerikai rakétapajzs részleteiről. A tárgyalások több mint fél éve zajlottak a részletekről, többször tűnt úgy, hogy a felek nem tudnak majd megegyezni. Varsó sikerként könyvelheti el azt, hogy Amerika elfogadta azt a követelést, hogy Lengyelország légtérének védelmét Patriot típusú rakétákkal biztosítsa az amerikai fél. A megállapodás értelmében 2012-ig Amerika tíz elfogó rakétát telepít Lengyelországba. Ismeretes, a védelmi rendszer többi eleme Csehországban kerül telepítésre – Prága már a nyár elején aláírta az erre vonatkozó szerződést. Moszkva kifejezetten ellenséges lépésként értékelte a beruházást, orosz vezetők többször szóvá tették nem tetszé-

süket. Elemzők szerint nem véletlen, hogy pont nyár végén sikerült megegyezni a két félnek. A lengyel kormány elemi érdekévé vált a rakétavédelmi rendszerről szóló szerződés mihamarabbi véglegesítése, hiszen Lengyelország nagyobb katonai védelmet kap Amerikától a rakétaelhárító rendszereért cserébe. Lengyelország az elmúlt időszakban több fenyegetést kapott Oroszország részéről. Ezek oka, hogy Varsó határozottan kiállt Grúzia területi integritása mellett az orosz-grúz katonai konfliktus kezdete óta. Lech Kaczyński köztársasági elnök kezdeményezésére a balti államok és Ukrajna államfője Tbiliszibe látogatott. Kaczyński hivatalos honlapjának a szerverét a grúz külügyminisztérium rendelkezésére bocsátotta. Egy ideig a *president.pl* honlapon voltak találhatóak hivatalos grúz közlemények és fényképek. Kaczyński Tbilisziben arra hívta föl a figyelmet, hogy Oroszország nem élvezhet előjogokat a nemzetközi porondon. A lengyel köztársasági elnök élesen és nyíltan bírálta az orosz politikát. Több lengyel kormánypárti képviselő is úgy vélekedett, hogy a lengyel államfő már-már fölöslegesen provokálta az orosz felet túlzottan nyílt kijelentéseivel. Mértékadó lengyel értelmiségi körök arra figyelmeztetnek, hogy Oroszországgal való stratégiai kapcsolatok rendezésére az Unió hivatott közös erővel és koncepcióval. Elsődleges cél: az Unió döntéshozóit meggyőzni, hogy egységesen és határozottan álljanak ki Grúzia területi integritása mellett.

KOVÁCS ORSOLYA ZSUZSANNA

LEGYEN VÉGE A GYŰLÖLETKELTÉSNEK!

(Bumm.sk • 2008. 09. 18.) Az IVO (Inštitút pre verejnú otázký, Nyilvános Kérdések Intézete) nyugtalanságát fejezte ki a szlovák politikai életben egyre gyakrabban előforduló faji és nemzetiségi gyűlölet megnyilvánulásával kapcsolatban. Az intézet szerint Ján Slota magyarellenes kijelentéseiből már meg lehetne szerkeszteni az agresszió és a kultúrátlanság pamfletjét. A nacionalista retorika olyan politikai fegyverré vált, amely a legprimitívebb ösztönökre és a negatív előítéletekre épít. S mivel úgy tűnik, ez a fegyver hatásos, arra ösztönöz más politikusokat, hogy etnikai és faji előítéleteinek nyíltabban adjanak hangot, és politikai ellenfeleikkel szemben is ezt a retorikát használják.

Az IVO nyilatkozatában emlékeztet arra, hogy a nacionalizmus fertőző vírusként az ifjúság körében, és a társadalom többi rétegében is terjed. A nyilatkozatot több, a szlovák tudományos, kulturális, spirituális és művészeti életében tevékenykedő személyiség írta alá, például Martin Bútora és Grigorij Mese•nikov, továbbá Lev Bukovský matematikus, Zuzana Kronerová színésznő, Daniel Pastircák költő, Milan Zemko történész, Juraj Stern közgazdász, Jana Juránová író, Mikuláš Huba ekologus, Jozef Hašto pszichiáter, Andrej Bán fotós és riporter, Ivan Kraus geológus, Grendel Lajos író, Vladimír Bu•ek fizikus, Pavol Demeš külpolitikai szakértő, Dušan Ondrušek pszichológus, Zuzana Gindl-Tatárová dramaturg, Samuel Abrahám politológus, Peter Kerekes filmrendező és mások. „A magyarellenes és antiszemita kijelentések az etnikai gyűlölködés fenomenájához tartoznak” – mondja a nyilatkozat. „Nem lehet ugyanis egyrészt elítélni a múltban elkövetett rasszista erőszakot, másrészt pedig együttműködni olyanokkal, akik az antiszemitizmust fegyverként használják politikai vetélytársaik ellen. Nem lehet kiállni a polgári együttélés mellett, és eközben tolerálni a magyarellenes kijelentéseket!”

Játékok és kenyér

Magyarország olimpiai szereplése – több, mint sporttörténeti mélypont?

Cseh Lacikából majdnem László lett. Ha nem létezne egy Michael Phelps nevű, emberré vált hal, akkor a magyar úszás világsztárja három aranyéremmel tért volna haza Pekingből – annnyival, mint amennyit az egész magyar csapat nyert. Hat arannyal viszont nem olyan lett volna az olimpiai szereplés körüli vita, mint amilyen lett.

Jelen írás nem sportanalízis akar lenni; még szakértők százai sem tudják pontosan megmondani, mi is történt Kínában. Minél több szakértő mondja el véleményét, annál biztosabban megtalálható a helyes (sport-)megoldás. De Szabados Gábor sportközgazdász szerint félő, hogy „a pekingi szereplés után csak látszatintézkedések fognak születni a magyar sportban: az edzőkön, a sportolókon, és a szövetségi vezetőkön próbálják majd elverni a port, a magyar sport egészét pedig nem reformálják meg.

Talán a „Nemzeti Sport” találta el a legpontosabban, miért is zsugorodott Magyarország éremtermése az utóbbi olimpiákon. „Sokan és sokszor elmondták már, hogy a kelet-közép-európai államok sportéletében nem ment végbe az a fajta rendszerváltás, mint ami politikájukban, gazdaságukban megtörtént a '90-es évek során.” A rendszerváltás előtt, írja a sport-napilap, „megszoktuk, természetesnek vettük, hogy a „békétábor” országában a sportsikerek kitörési lehetőséget jelentenek, s egyben a társadalmi rend felsőbbrendűségének igazolását a Nyugat, kapitalizmusával” szemben”.

Az új viszonyok között már nem működik a korábbi mechanizmus. 1992-ben, Barcelonában termett a régi rendszerben felnőtt sportolóknak még tizenegy arany, az atlantai hetes mélypont után nyolc-nyolc győzelmet arattak a magyarok Sydneyben (2000) és Athénban (2004). Hasonlóan jól szerepelt a régió többi országa is. „Pekingben viszont leblokkolt a keleti blokk.” Az Európai Unió új tagországai közül Románia szerepelt a legjobban, négy aranyéremmel. Magyarországhoz hasonlóan háromat szerzett Csehország, Lengyelország és Szlovákia. Bolgár sportoló súlyemelő-dopping nélkül csak egyetleneszer állhatott a dobogó legfelső fokára.

Mi szüksége van Magyarországnak sportvezetők leváltásán, több pénzén, összefogáson kívül? Saját olimpia? Mindenesetre Budapesti Olimpiai Mozgalom (BOM) már van. A nemzetközileg elismert Price-waterhouse Coopers (PwC) tanácsadó céggel már elkészítette egy 2020-as Budapesti olimpia megvalósíthatósági tanulmányát, melyet szeptember közepén Beleznay Éva Budapest főépítésze mutatott be. Na, nem azért kell az olimpia, hogy a magyar sportolók hazai környezetben megkísérljék megdönteni az 51 arannyal kirakott kínai világrekordot.

Egy Duna menti – az Óbudai gázgyártól a Csepel-

szigetig terjedő – olimpia ezek szerint nem hogy csekély 518 milliárd forintba kerülne, hanem jó lehetőséget nyújtana egy „lökésre” is. Ahogy Beleznay Éva mondta: „Budapesten az elmúlt száz évben nem volt a város struktúráját komolyabban érintő, a városképet jelentősen átalakító beruházás, pedig ilyenekre nagy szükség lenne.” Szerinte „az ötkarikás játékok kapcsán megvalósuló beruházások többsége nem az olimpia miatt szükséges, jelentős részükkel az elmúlt évtizedek lemaradását pótolnánk”. Az 518 milliárdhoz „egyéb költségek” címén a PwC 4.646 milliárd forintot szánna.

Mivel ez a rövid szöveg nem sportpolitikai tanulmány, és nem is akar az lenni, lehet hogy a sok pénz befektetése lenne a legjobb megoldás. Nem annyira a sportberkekben most már majd egy hónapja tartó bűnbakkeresésről meg a sporttámogatás gyökeres megváltoztatásáról van szó, habár Magyarország egykori sikerágaiban, mint például birkózásban, cselgáncsban vagy öttusában talán többet érhetett volna el. Inkább arról van szó, hogy milyen úton lehetne több gyereket rábírní a sportolásra. Mert nemzetközileg ismert tény, hogy két út vezet egy ország jó olimpiai szerepléséhez: olyan autokratikus rendszer, mint a kínai, amely embert nem kímélő módon gyerekek közül kiválasztja a jövő olimpiai bajnokait, és azokká neveli őket. A másik út az úgymond amerikai, amely a sportot gazdaságilag, társadalmilag és politikailag fontos tényezőként kezeli, a többbit az iskolák és az egyetemek intézik. Na persze a Michael Phelps-ek is, akik meg sem állnak addig, amíg nyolc aranyérmet nem tűzhetnek ki.

„Ha a bűnbakkeresés és az önsajnálát olimpiai sportjárg lenne, Magyarország valószínűleg minden ötkarikás játékon már eleve egy arany előnnyel indulna.” Öniróniában a „Menedzsment Fórum” írója is már majdnem olimpiai bajnok. De talán nem is olyan téves a következtetése: „A nagy össznépi bűnbakkeresés közben a magyar társadalom csak egyet felejt el: önmagába nézni, a felelős vezetők pedig csak egy- valamivel nem merik szembesíteni a társadalmat – azzal, hogy beteg. Még mindig, lassan húsz évvel a rendszerváltozás után is. Bezárkózó, kishitű, súlyos traumákkal és konfliktusokkal terhelt, egymást kicsináló, irigy, cinikus „közösség” a magyar, amely folyamatosan a sebeit nyalogatja ahelyett, hogy valóban és még többet tenne magáért.”

Ehhez nem lehet túl sokat hozzáfűzni. Talán tényleg kell egy olimpia Budapesten, hogy a magyarok érezzék: Nem gyűlöl bennünket a világ, és a vízilabda meg a kajak-kenu mellett más sportágban is vannak bajnokaink. Ha bírja pénzzel az ország, akkor legyenek ötkarikás játékok. De maradjon kenyérre is.

MARTOS PÉTER

Ausztrália jelentkezik... Eseménydús és mozgalmas hónapok után

Június és július hónapokban többek között a Cserkész- és aratóbálokra került sor. A Cserkészbálon nagy elhatározást hirdettek ki: 2010-ben mindkét csapat, fiúk és lányok, részt kívánnak venni az Egyesült Államokban megrendezésre kerülő jubileumi nagytábor eseményein, és jövőre a bált ismét elsőbálozók bemutatásával gazdagítják. Ehhez kéri a magyar társadalom támogatását. Az aratóbálok felidézik a régi magyar szokások hangulatát: népviseletbe öltözött felvonulást, kenyérszentelést és aratási multságot. Rendszerint a délvidekről származók rendezik. Idén az egyike az Edensor Park-i Magyar Klubban a másikat Glendenning-i Délvideki Magyar Szövetség Klubházában rendezték meg, amit alig két évvel ezelőtt avattak fel. Impozáns épület, vagy 500-an férnek el a benne lévő helyiségekben.

Szent Lászlóra emlékezve díszebéd és hősök napi ünnepély volt a Magyar Házban, amit a Szent László Társaság és Rend valamint az MHBK rendezett. Az ünnepélyt Kardos Béla a NSW-i Szövetség elnöke nyitotta meg, az ünnepi beszédet v. Tassányi József, a Vitézi Rend törzskapitánya tartotta. Fellépett a Délvideki Szövetség Énekkara Mikes Márta zongorakíséretével, szavalatok hangzottak el Debreczeny Zsuzsa és v. Bene Ferenc részéről, kuruc időkét idéző tárogató számokat játszott Bozsik Tamás.

Meg kell még említeni a sydney-i magyar kaszinó műsoros ebédjét is a Magyar Házban, ahol a műsort a Közéleti Kávéház szolgáltatta Bősze Ferenc rendezésében. Fellépett: Juszko Szilvia operett áriákkal, Heks Andris szavallattal és humoros, zenés közleményeivel, Bánvölgyi Kornél hegedűszámokkal, valamint Soleiman Zita és Bősze Ferenc ismert dalénekesek utánpótlásával.

Nagy eseménynek számított a Sydneyben rendezett XXIII. Ifjúsági Világtalálkozó, amire közel 100-an érkeztek Magyarországról, de jöttek Erdélyből és Vajdaságból is. Ennek kapcsán láttuk vendégül a külföldi ka-

SZÜLŐFÖLD ALAP Jelentés a 2007. évről

Megnyugtatólag hat, hogy 37 oldalas brosrúrában tényekkel és adatokkal számol be a Miniszterelnöki Hivatal (MEH) az elmúlt év támogatáspolitikájáról. Az ilyen méretű átláthatóság csakis a bizalmat növelheti, s egyben világossá teszi a határon túli magyar szervezetek igényei, ill. a tényleges támogatások összege közti eltéréseket. A jelentés közzététele annál inkább is öröndetes, mivel a korábbi közalapítványok megszüntetésével és a támogatáspolitiká kormányssintű összpontosításával nagyon is fontossá vált ennek a politikának hatékonyságáról tájékoztatni az érintettekét.

Legfőbb irányító testület a 2007. február 27-én megalakult, a miniszterelnök irányítása alatt működő Regionális Egyeztető Fórum. Ez a testület dönt a „támogatási célokról és prioritásokról, a pályázati elosztások módjáról, és a támogatások régiók és szakmai kollégiumok közötti elosztásának arányáról.” A REF-en belül három szakkollégium működik: Kulturális és Egyházi Kollégium, Oktatási és Szakképzési Kollégium valamint az Önkormányzati együttműködési, Informatikai, Média Kollégium. Összetételükben kollégiumi (rendes) tagokból és állandó meghívottakból állnak.

A 2008. évi Kisebbségért Díj Külhoni Magarságért Tagozatának kitüntetettjei

Bendász Dániel, Beregszász; **Gaudeamus Alapítvány**, Segesvár; **Gálfalvy György**, Marosvásárhely; **Kántor Lajos**, Kolozsvár; **Kárpátaljai Református Egyház Diakóniai Központja**; **Németh Ilona**, Szlovákia; **Pátkai J. Róbert**, London.

1956-ban Angliába távozott, ahol 1957-ben megszervezte az Angliai Magyar Evangélikus Egyházat. Szolgálat mellett 43 éven át ellátta szervezte az angliai magarság társadalmi, irodalmi és kulturális életét. 1977-től nyugdíjba vonulásáig elnöke volt az Országos Evangélikus Egyháztanácsnak, 13 Nagy-Britanniában élő, különböző nemzetiségű evangélikus egyház országos összefogó szervezetének. 1957-től 2008-ig titkára volt a Külföldön Élő Magyar Evangélikus Lelkigondozók Munkaközösségének. Jelenleg is elnöke az Angliai Magyarok Országos Szövetségének. 15 éven át szerkesztője volt a negyedévente megjelenő Angliai Magyar Tükörnek, majd a lap megszűntével létrehozta az Októberi Tükör Évkönyvet. Munkásságát több kitüntetéssel ismerték el Magyarországon és külföldön.

„*A Kisebbségért Díjat a magyar-magyar kapcsolatok jeles szorgalmazásáért és aktív alakításáért kapta.*”

Tanyaszínház Polgárok Egyesülete, Újvidék; **Téka Alapítvány**, Szamosújvár; **Várady Béla**, Kassa.

A 2007. évben a belföldiek mellett hét Magyarországgal szomszédos állam magyar kisebbségei részesültek támogatásban. Ennek teljes összege 2.036,1 mill. Forint; ebből 1.013,8 mill. ment oktatásra és szakképzésre, 715,1 mill. kulturális és egyházi célokra, 307,1 esett az informatika és média körébe. A keretet úgy arányosították, hogy a támogatási teljes összeg 40%- esett Romániára, 15%-a Szlovákiára, 22%-a, ill. 19%-a kiemelten Szerbiára és Ukrajnára, 2%-a Horvátországra, 1-1%-a Szlovéniára és Ausztriára. Összesen 2.674 pályázat érkezett be 6.433,105.591 Forint igényléssel, közülük 1.240 pályázó részesült összesen 2.033,195.000 Forint támogatásban.

Ausztriából 32 szervezet 34,928.900 Forint összegben pályázott, közülük 28-an részesültek 19,400.000 Forint támogatásban.

A jelentés nem csupán felvilágosítást nyújt, hanem egyben eligazításul is szolgál: a pályázóknak kevesebb mint a fele részesül kedvező elbírálásban, ellenben a támogatási összegek kivéve Ausztriát az igényelt (szükséges?) összegeknek még csak egyharmadát sem teszik ki.

Dr. Göncz László a szlovéniai magyarok új képviselője

(Erdély.ma • 2008. szeptember 22.) Tizenennyolc év után változás következik a szlovéniai magyar kisebbség parlamenti képviselőjének személyében. A nemzetiségi jelöltekre leadott szavazólapok alapján kiszámított pontok 27,32 %-át dr. Göncz László történész, a lendvai Magyar Nemzetiségi Művelődési Intézet igazgatója szerezte meg, legyőzve ezáltal Pozsonc Mária magyartanárt, aki 1990 óta, öt mandátumon át képviselte a muravidéki magarságot, és ezúttal a pontok 22,92 %-át tudhatta a magáénak. A harmadik helyezett, dr. Pozsgai Horvát Olga orvos 17,79 %-ot, dr. Halász Albert néprajzos 16,69 %-ot és Szomi János boltvezető 15,28 %-ot szerzett.

Göncz László a Szlovén TV-nek adott nyilatkozatában kifejtette, hogy véleménye szerint együttműködhet majd a most felálló baloldali koalícióval, ugyanis nem kívánja magát sem a kormány, sem az ellenzék mellett elkötelezni, hanem munkáját mindig konkrét tartalmi vonalak nyomán szeretné végezni, és eszerint is szavazni, emellett pedig olyan a természete, hogy mindenki-vel együtt tud működni, aki az állam, a régió és a nemzetiség javát kívánja szolgálni. Legfontosabb feladatának azt tartja, hogy megszerezze a szükséges támogatást a magyar nemzeti közösség megmaradását és a Muravidék gazdasági fejlődését érintő kérdésekben.

Augusztus elején a flemington-i Magyar Cserkészotthonban és annak kertjében jól sikerült Cserkészpikniket rendeztek. Volt kirakodó vásár, és a gyerekek épületes játékaról is gondoskodtak. Ismét volt Kaszinó ebéd művészdelutánnal egybekötve a Magyar Házban, amit Dr. Hangay György rendezett. Ezúttal felkért képzőművészek mutatták be műveiket. Kiállítók voltak: Bándy Botond itteni és magyarországi festményeivel, Bándy Erzsébet pécsi témájú fotóival, Demian József fotóportréival, Ilosvay Gusztáv vaskovács szobraival, Kardos Béláné rajzaival és könyvillusztrációival, Laki István, Lónyai Tibor, Mécs János, Papp Ibolya és Ürge András tájkép és csendélet festményeivel, valamint Szabó József és Mercz Miklós a terem falát állandóan díszítő képeivel.

Legnagyobb ünnepünkről, Szent István napjáról méltó keretek közt emlékezett meg a NSW-i Magyar Szövetség. Délelőtti ünnepi istentiszteleteket tartottak a történelmi egyházak templomaikban, majd ebéd és műsor következett a Magyar Házban. Ezen részt vett Csaba Gábor nagykövet és Nagy Bálint főkonzul feleségével együtt. Bemutatkozott a nagykövetség új első titkára Dr. Osvát Szabolcs. Meghívott vendégek voltak: Péterffy Kund református és Breglec Árpád evangélikus lelkész feleségükkel. A művészi műsor megnyitójában a szövetség elnöke ismertette a kárpát-medencei elszakított területeken történt megemlékezéseket. Röviden felszólalt a napokban magyarországi látogatásából visszatért Csaba Gábor nagykövet is. Ünnepi szónok volt Csapó Endre, a Magyar Élet hetilap főszerkesztője, a Magyar Örökség-díj idei kitüntetettje. Az ünnepi műsoron fellépett: Juszko Szilvia, Bartók, Kodály és Huszka számokkal, akit Giczzy Zsuzsa kísért zongorán, valamint Mikes Eszter csellóművész hazafiasszámok előadásával, édesanyja Mikes Márta zongorakíséretével. A műsor rendezője és levezetője: Ilosvay-Egyed Katalin, a szövetség főtítkára, Szent István fiához Imre herceghez intézett Intelmeit ismertette.

CSISZÁR RITA

MAGYAR NYELV ÉS MAGYAR KÖZÖSSÉGEK BÉCSBEN

2. A család és az oktatási intézmények szerepe¹

A kisebbségi anyanyelv átörökítésében különösen fontos szerep hárul a családokra, hiszen itt tanulja meg a gyermek az adott kétnyelvű közösség és az azt körülvevő tágabb társadalmi környezet nyelvhasználati szabályait és azok alkalmazását. Sajnos a 20. századi gazdasági-társadalmi folyamatok hatására a többségi környezetben élő kisebbségi nyelvet beszélő család egyre kevésbé képes ellátni ezt a feladatát. Kívételnek számítanak azok a migráns közösségek, ahol a nyelvváltás/nyelvcserére három generációt meghaladó idő alatt zajlik le.

A családi nyelvhasználatra összpontosítva arra kerestem a választ, hogy a vizsgálat látóterébe került bécsi magyar családok esetében milyen tipikus kommunikációs elrendezések figyelhetők meg a tagok között, továbbá, hogy ezek a modellek miképpen járulnak hozzá a közösségben a nyelvcserére, illetve a nyelvmegtartás folyamatához.¹ A (1) szülők anyanyelve, (2) a szülőgyermek, (3) illetve a gyermek-szülő kommunikációja során választott nyelv(ek), valamint (4) a házastársak egymással való kommunikációjának szokásos nyelve(i) alapján, az Ausztriában élő magyar közösségekben különböző elrendezésekkel találkozhatunk.

Kisebbségi helyzetben a **magyar mint családnyelv** (a magyar anyanyelvű szülők gyermekükkel és egymással is csak a saját anyanyelvükön kommunikálnak, és ezt a nyelvet használják a gyermekek is a szülőkkel folytatott interakcióikban) típusa kedvez leginkább a nyelvmegőrzésnek. A nyelvi viselkedés szempontjából erősen polarizált ötvenhatos kivándorlók közül az önmagukat politikai okokból menekülőket, illetve erős nemzeti identitással rendelkezőket, az erdélyi migránsok egész csoportját, és a magyarországi kivándorlók jelentős részét ez a stratégia jellemzi. A kétnyelvűség – megfelelő feltételek mellett – vegyes házasságban is sikeresen kialakítható; az **egy személy egy nyelvet elve**ként ismert elrendezés (a különböző anyanyelvű szülők mindegyike saját nyelvén kommunikál gyermekével, és a gyermek mindkét szülővel azok anyanyelvén kommunikál, a szülők között használatos nyelv a környezet nyelve – német) szintén hozzájárulhat a gyermekek magas szintű magyarnyelv-tudásához. Ez a kommunikációs stratégia főként az 1980-as évek második felében Magyarországról kivándorolt személyekre jellemző.

A nyelvi input mennyisége és intenzitása szempontjából a másik szélsőséget a **német mint családnyelv** elnevezésű modell képviseli, itt a

nukleáris családon belül minden kommunikációs viszonylatban csak a többségi nyelv használatos. Ez a kisebbségi nyelv egygenerációssá válását eredményezi, közösségi szinten pedig nyelvcseréhez vezet. A német családnyelv kizárólagos használata az ötvenhatos menekültek vegyes házasságban élő tagjai között a legelterjedtebb, de nem ismeretlen az 1980-as évek magyarországi migránsainak körében sem.

A két szélső pólus között átmenetet képeznek azok az elrendezések, amelyekben kizárólag a szülők használják aktívan a kisebbségi nyelvet, akár gyermekeikkel (a **magyar mint aszimmetrikus családnyelv**), akár egymás között (**magyar mint a házastársak nyelve**). Ilyenkor a gyermekek legfeljebb passzív kétnyelvűvé válhatnak. A nyelvcseré irányába mutató utóbbi két modell viszonylag elterjedt az ötvenhatos migránsok egyik csoportjában.

A gyermeki kétnyelvűség kialakításában és fenntartásában a szülők és a gyermek(ek) által alkalmazott kommunikációs stratégián kívül fontos szerepe van a kétnyelvűség különböző aspektusaival kapcsolatos szülői elképzeléseknek éppúgy, mint a testvér-testvér kommunikációknak, valamint az egyéb családtagok (többségében egynyelvű nagyszülők) huzamosabb jelenlétének. Ezen tényezők összessége, a családot körülvevő tágabb társadalmi-gazdasági-politikai kontextusba ágyazva, az aktuálisan uralkodó kétnyelvűségi diskurzussal karöltve együttesen határozza meg a kétnyelvű nevelés kimenetelét. Ugyanakkor – függetlenül az adott család „sikerére” vagy „kudarcára” – a megkérdozett szülők hangsúlyozták, hogy a kétnyelvűség kialakítása, különösen pedig megőrzése nagy erőfeszítést és elkötelezettséget igényel. A gyermek kétnyelvűvé válása – a laikus véleményekkel ellentétben – nem magától értetődő folyamat, hanem szorgalmat, erőpróbát, akaraterőt és türelmet igénylő feladat. A siker zálogának interjúpartnereim az „egyszerre csak egy nyelven beszélni” maximáját, valamint a szülői nyelvhasználat következetességét tekintették.

A családi nyelvhasználat mellett a kisebbségi nyelv intézményes keretek közötti oktatása² is elengedhetetlen feltétele az anyanyelv megőrzésének. Ideális esetben a kettő kiegészíti egymást, illetve az iskola a családban megszerzett nyelvi alapokra építhet. Ez a felismerés vezette az 1961. óta működő Széchenyi István Cserkészcsapat, valamint az 1987-ben beindult „Bécsi Magyar Iskola” (BMI) létrehozóit, azt a két intézményt, amely az osztrák fővárosban élő ma-

Károlyfalva II., 2007

gyar gyermekek és fiatalok anyanyelvi és honismereti képzésében már évtizedek óta kulcsfontosságú szerepet tölt be a diákok egyre népe-sebb tábortát tanítva. A kezdetek óta a különböző migrációs hullámok közül oktatóként vagy diákként különösen az ötvenhatosok, az 1980-as évek második felének erdélyi, valamint az utóbbi évtized magyarországi migránsai és azok gyermekei (esetleg unokáik) vettek részt. Az oktatók minden időben nagy fontosságot tulajdonítottak a családban megszerzett nyelvi alapoknak, amely nélkül – a tanárok szerint – a gyermekek nem tudnak helytállni az órán és hamarosan lemorzsolódnak (természetesen a magyart otthon nem használó családok zöme be sem íratja gyermekét). Ebből adódóan a magas szintű magyar nyelvtudás elengedhetetlen feltétele a helyi magyarság által működtetett fenti két intézménynek. Az oktatók minden rendelkezésükre álló eszközzel igyekeznek a magyar nyelv kizárólagosságát (a „tiszta magyar beszédet”) biztosítani a foglalkozásokon, és diákjaik „nyelvkeverésének” gátat szabni.

Fontos azonban hangsúlyozni, hogy a közoktatás keretein kívülre szoruló kisebbségi anyanyelvi oktatásnak Bécsben – a BMI-ben és a cserkészzetben folyó elkötelezett munka ellenére – jelenleg csak a leggyengébb formája az ún. nyelvvoktató módozat valósulhat meg. Ennek oka elsősorban az, hogy az eredetileg kompakt településszerkezetű nemzeti kisebbségek jelenlétére kidolgozott osztrák kisebbség-politikai koncepció kevésbé állja meg a helyét nagyvárosi környezetben, és ez a bécsi diaszpórában élő magyarok anyanyelvi oktatása során felmerülő

problémákban válik nyilvánvalóvá. A tanítás keretfeltétele (alacsony óraszám, tanórák kedvezőtlen időpontja, városban belüli nagy távolságok, hivatalosan elismert bizonyítvány – és ebből is adódóan a nyelv presztízsének – hiánya stb.) nem járul hozzá a kisebbségi oktatás céljának eléréséhez; a magas fokú balansz (mindkét nyelvet egyforma mértékben birtokló) kétnyelvűség kialakításához és a nyelvcseré folyamatok visszafordításához. Optimális esetben (motivált diák, felkészült tanárok, megfelelő tananyag, taneszközök stb.) is legfeljebb a közösséghez érzelmi kötődésen alapuló tartozás tudata alakítható ki a tanulóknak, illetve az anyanyelv iránti érdeklődés kelthető fel bennük. Hasonló problémák merülnek fel az 1995/96-os tanévben beindult állami kezdeményezéssel kapcsolatban is; a Bécsi Városi Iskolatanács Projekt Hungaricum elnevezésű nyelvvoktatósi programja keretében is tanulható a magyar nyelv szabadon választhatott tantárgyként (főként idegen nyelvként) a főváros néhány elemi iskolájában. Bár a gesztus értékű kezdeményezések hatása sem lebecsülendő, a hosszú távú megoldást mégis a közoktatási rendszerben helyét megtaláló, felmenő rendszerű magyar anyanyelvi oktatás jelenthetné.

- 1 A tanulmány teljes terjedelmében – a burgenlandi Alsóőr családi nyelvhasználatának elemzésével együtt – a Kisebbségkutatás című folyóiratban olvasható (2007/16 évf. 2. szám 262–289.).
- 2 Az Ausztriában folyó anyanyelvi magyaroktatásról szóló tanulmány teljes terjedelmében az Iskolakultúra című folyóiratban olvasható (2007/6-7:136-149).

Brassó – és a lemorzsolódás kérdése...

Brassó megye lakosságának, a Barcaságon élő embereknek mintegy 10%-a magyar nemzetiségű. Egyházi lapok, lelkesítő hivatalok kimutatása szerint Brassóban az utóbbi időben a magyarság körében egyre kevesebb a keresztes, sőt a házasságkötőknél is kevés magyar nevet találunk. A lemorzsolódásról, illetve annak okairól faggattam Ambrus Attilát, a Brassói Lapok főszerkesztőjét.

AA: Rendkívül összetett folyamatok játszódnak le Brassóban és a Barcaságon. A kilencvenes évek elején főként a kivándorlás miatt csökkent Brassó magyar lakosságának száma. Az évtized elején elsősorban a fiatalok, majd a közepétől a szülők vándoroltak ki Magyarországra, Kanadába és Ausztráliába.

És mi történt a kilencvenes évek végén?

AA: A harmadik évezred elején a brassói gépipar csődbe jutott, az állami vállalatokat magánosították, illetve bezárták, és emiatt számos brassói magyar költözött haza szülőfaluja, a Székelyföldre. Nem szabad elfelejteni azt sem, hogy abban az időben a brassói lakásárak évente 50–70 százalékkal emelkedtek, a Brassótól 32 km-re fekvő székely városban, Sepsiszentgyörgyön a panellakások pedig akár 6 000 USD-ért is megvásárolhatóak voltak. Emiatt számos nyugdíjas adta el brassói tömbházlakását 30–40 ezer euróért, és átköltözött a közeli Sepsiszentgyörgyre.

Mi történt ezzel a folyamattal napjainkban?

AA: Manapság a lakásárak kiegyenlítődték, a folyamat megállt. Ami figyelemre méltó, hogy az utóbbi években magyarországi vállalkozók költöztek Brassóba, sőt magyarul beszélő, gyerekeiket magyar iskolába írató kínaiak is.

Ugyanakkor jelenleg nagy a munkaerőhiány a piacon. A brassói építkezésekhez, de az üzemekbe is Székelyföldről, Kovászna és Hargita megyéből szállítanak

Brassóba munkásokat, akik naponta, illetve hetente ingáznak szülőföldjük és Brassó között.

Miként módosítja a magyar munkaerő növekedése a brassói magyarság arányát?

AA: Előreláthatóan ezeken a munkásoknak bizonyos hányada letelepedik majd Brassóban és magával hozza a családját is. (Valójában ugyanaz játszódik le, mint a 60-as, 70-es években.)

Elmondható, hogy a látszat ellenére a brassói magyar lakosság csökkenése megállt?

AA: Jelenleg kompakt közösség él a Hétfalu-Brassó-Barcaújfalu-Apáca-Ürmös-Rákos-Kőhalom összefüggő területen, mintegy 35 ezer magyar.

Megoldott-e a magyar családok gyerekei számára az anyanyelvi oktatás?

AA: A brassói magyarság számára létfontosságú az Áprily Lajos Főgimnázium, amelyben több mint ezer 1–12. osztályos diák tanul. Épül a gimnázium bentlakása, amely a megye vidéki településeinek gyerekeit látná vendégül. Fontos intézménynek tartom a kőhalomi református lelkesítő, Szegedi László által működtetett kőhalomi bentlakást. Itt 60 Homoród-menti, Hargita megyéből érkező, szegény sorból származó diákokat látnak el. Kőhalomban magyar középiskolában tanulhatnak, majd az érettségi után sokan itt találnak majd maguknak munkát. A 90-es években Kőhalomban (Brassótól 60 km-re) kihálófélben levőnek tartott magyar közösség mára meghaladja a város lakosságának 20%-át!

Megállapítható, hogy a székelyföldi diákok egyelőre elkerülik Brassó egyetemét.

AA: A Transilvania Egyetem román-magyar szaka épp a diákok hiányában szűnt meg. Romániában ugyanakkor egyre nagyobb a kereslet a műszaki értelmiségiek iránt, sőt a magas bérezéssel is ösztönözni próbálják a

fiatalokat. Az is köztudott, hogy a brassói Transilvania Egyetem az ország legjobb műszaki egyeteme.

Maradjunk még az anyanyelvi oktatásnál.

AA: Az valóban aggodalomra ad okot, hogy az óvodák száma csekély. És ami még agasztóbb, hogy sok gyereket íratnak román óvodába, akik aztán románul is folytatják tanulmányaikat. Az elemi iskolák szórása a városban nem történt egyenletesen. Egy két kilométeres körzetben három magyar tannyelvű iskolát is találunk. Viszont az is előfordul, hogy egyes lakónegyedekben egyáltalán nem működik magyar iskola.

Brassót gyárvárosként tartották számon, amelyben alig volt kulturális élet.

AA: Ez nem így van manapság, Brassóban igenis élénk magyar kulturális élet zajlik. A magyar kultúra jeles erdélyi, magyarországi, nyugat-európai és vajdasági képviselői fordulnak meg itt. A Megyei Tanács pozitív diszkriminációt alkalmaz: a kultúrára szánt költségvetés 14 százalékát a magyar rendezvények támogatására fordítja. A brassói magyarok aránya 10%. A 25 000 magyart számláló városban azonban nem működik Magyar Ház.

Észlelhetők tehát olyan negatív jelenségek, amelyek segíthetik a beolvadást.

AA: Ma nehéz megjósolni, hogy erősödni vagy gyengülni fog a brassói magyar közösség számszerű aránya. Azt viszont megállapíthatjuk, hogy anyagi lehetőségei folytán a székelyföldi magyarok előtt járnak. Brassó és a tőle 32 km-re fekvő Sepsiszentgyörgy viszont előre láthatóan 20–30 év múlva összeér az építkezések, a városfejlesztés, az ipari parkok terjeszkedése következtében, és szükségszerű lesz a közös stratégia kidolgozása a két város számára, amelynek magyar vezetői már jelét adták az együttgondolkodásnak. Lejegyezte BOROS ERIKA (Budapest/Brassó)

FOGYATKOZÓ KISEBBSÉGEK TEMES MEGYÉBEN

(ÚMSZ • 2008. 09.24.) Egyre kisebb arányú a magyar és más nemzeti kisebbségi lakosság Temes megyében, egyrészt az elvándorlás, másrészt az asszimilációs következtében – tájékoztatták a sajtót a Project on Ethnic Relations (PER) romániai képviselője által a Bánságban újságírók számára szervezett kisebbségkutató-tájékoztató kiránduláson.

Temes megyében évente ezer fővel fogynak a magyarok: 1992-ben még 61.500 személyt számláltak, 2001-re 51.000-re csökkent a számuk, jelenleg 48.000 a magyar lakosság. Ennek oka elsősorban az elvándorlás, ugyanakkor a beolvadás veszélye fenyeget. A megyei lakosság 7,5 százaléka magyar, közülük 63 százaléka vegyes házasságban él, ami a beolvadás biztos útja, hangsúlyozta Marosi Zoltán, Temes megye alprefektusa.

„Fontos megjegyeznem, hogy ez már régen nem erőszakos beolvadás. Az első generáció 45 százaléka már nem beszél a magyar nyelvet, a második generáció esetében ez az arány már 80 százalék. A megyében a diákoknak csupán 1,5 százaléka tanul magyar nyelven” – tette hozzá Halász Ferenc, a Temes megyei RMDSZ elnöke.

A bánsági magyar, német, bolgár, szlovák, szerb kisebbségek képviselői egyetértettek abban, általános probléma a kisebbségek fogyatkozása, nemzeti alapú diszkriminációról azonban nem beszélhetünk a térségben.

Erdélyi akadémikusnő (50/173/75) Sopronból humoros, ápolat úriember személyében **szabadidő partnert keres** (színház, koncert, tárlatok, kirándulás, utazás). Tel.: 0036 70 949 7621, e-mail: info@c-dent.eu vagy evaszabodr@citromail.hu ++

KÖZÖTTÜNK ÉLNEK Ledersberger-Lehoczky Erzsébet

Ausztriában honos idegenként érzem magam. Az ésszerűség azt diktálja, hogy osztrák legyek, érzelmileg viszont Magyarországhoz kötődöm. Röviden szólva két hazával is megáldott európai vagyok – vallja magáról Ledersberger-Lehoczky Erzsébet szobrász és festő, az Osztrák Képzőművészeti Szövetség alelnöke, a szobrászati részleg elnöke, számos nemzetközi és osztrák művészeti társulat tagja, számtalan kiállítás résztvevője. Harmóniát és eleganciát sugárzó alkotásaival többek között Szombathelyen, Körmenden, Bükkön, Mödlingben, Pöllauban, Hartbergben találkozhatunk. Bécsben lakik és a Körmend melletti Daraboshegyen dolgozik a nagyszüleitől örökölt házában. Tízévesen, kalandos körülmények között került Ausztriába.

Tízévesen, egyedül elhagyhatta Magyarországot?

Igen. Én voltam az első gyerek, aki a forradalom után a családegyesítések keretében külön útlevétellel Ausztriába távozhatott. A szüleim 1956 őszén Körmenden dolgoztak, ahol a nagybátyámnál laktak. A forradalom leverése után a jó helyismerettel rendelkező nagybátyám menekülő magyar családokat segített nyugatra. 1957 elején az újból megerősödő kommunista hatalom letartóztatta a forradalom résztvevőit, összegyűjtött mindenkit, aki gyanús volt. A nagybátyámat elfogták, és a helyi rendőrfőnök megsúgta az édesapámnak, hogy ő is rajta van a listán. A szüleimnek alig pár órájuk maradt a döntésre. Az osztrák–magyar határ legnagyobb részét már lezárták, mindenképpen túl veszélyes lett volna engem Budapestről elhozni. 1957. januárjában, szinte az utolsó pillanatban hagyták el az országot. Így kerültem 5 évesen a nagyszüleimhez Fótira. 1961-ig tartott, amíg engedélyezték, hogy kivándorolhatok. A nagyném utazott velem Hegyeshalomig, ahol átadott a kalauznak. A szüleim Bruckneudorfban vártak rám. A nagynémén élete legnehezebb óráját élte át, miközben én a vonatokból integettem, ő pedig a peronon várta az indulást. 10 évesen, a várakozás izgalmában észre sem vettem, hogy a szíve szakad meg.

Gyermekeként nem érzett csalódást annak idején, hogy a születel elhagyták?

Nyugodtan állíthatom, hogy nem. A nagyszüleimet, a nagynénémet nagyon szerettem. Mindent megtettek értem. Fóton jártam iskolába, a hétvégeket Budapesten töltöttem. Persze, hogy vágyakoztam szüleim után, akik amint lehetett írtak, fényképeket, csomagokat küldtek és tudtam, hogy várnak rám. Szép gyerekkorom volt, és ezek az első várakozással és vágyakozással eltelt évek egész életemet befolyásolták.

Könnyen beilleszkedett az osztrák életbe?

Nehéz volt az elején. Németül nem tudtam. Az osztályunkban egy magyar származású kislány tolmácsolt egy ideig, de hamarosan ráunt és kijelentette: „Tanulj meg németül!”, és én megtanultam! Kíváncsi voltam és harcra kész. Félévkor még nem kaptam bizonyítványt, de az év végével már felvettek a középiskolába. A sors fintora, hogy később én lettem a legjobb helyesíró az osztályban. Tehetségesen rajzoltam, és az érettségi után a Hetzendorfi Modeschulé-ba jelentkeztem, amiről konzervatív édesapám hallani sem akart. Beírtattak a Höhere Bundeslehranstalt für Wirtschaftliche Frauenberufe-ba, gúnynevén: „Knödelakademie”! Ehhez se kedvem, se elhivatottságom nem volt. 18 évesen férjhez mentem, három fiam született. Életem középpontjába a család ellátása, férjem munkájának támogatása került.

Hogyan lett művész ilyen körülmények között?

A kevés szabadidőmben mindig rajzoltam. A férjem villanyszerelőként önállósította magát. A 70-es évek elején munkára jelentkezett nála egy tífiszi művész és egyetemi tanár. Ekkor zajlottak a grúziai nagy zsidó áttelepítések Izraelbe. Bécs volt a közbeeső állomás. A grúziai professzor hétköznapi segédmunkásként dolgozott a férjemnél, vasárnaponként pedig órákat adott nekem festésethől. Sokat tanultam tőle. Művész körökben forgolódtam és egy idő után elképzeltem, milyen csodálatos lenne egy önálló galéria, ahol nem csak a saját, de mások műveit is kiállíthatnám! A férjem lelkesített, a gyerekek már önállósodtak, eljött az ideje magammal is törődnöm.

Minden tapasztalat nélkül önálló galériát nyitni merész ötletnek tűnik!

Annak idején Ausztriában csakis megfelelő végzettséggel kaphattam iparüzési engedélyt. Beiratkoztam hát az egyetem művészettörténeti szakára. A célom elérésének a lehetősége szárnnyakat adott. 1983-ban nyitottam meg Bécs bel-

városában a “Ring Galerie”-t. A férjem munkával és pénzzel segített. Az első kiállításomat egy kis osztrák művészi körnek szenteltem. Siker volt. Aztán egyiptomi, szudáni, Sri Lanka-i, hondurasi, később Bereczky Loránd, a Nemzeti Galéria igazgatója révén magyar művészeket is bemutatattam. A galéria 7-8 évig volt a tulajdonom, azután eladtam.

Miért?

Önálló galériával nem csak egyik álmomat akartam megvalósítani, de naivul pénzt is szerettem volna keresni. Hát ez nem jött be! A galériák gazdasági helyzete hasonló a művészekéhez. Száz galériából talán tíz tudja magát ráfizetés nélkül fenntartani. Statisztikailag bizonyított, hogy a művészek 95 %-a a létminimum alatt él, 5 % viszont vagyonokat keres. A piramis csúcsára feljutni nagyon nehéz. Kitartó munka, tehetség és szerencse is kell hozzá. Meg kell jegyezni, hogy ma már minden előzetes tudás és végzettség nélkül is lehet galériát nyitni az EU országaiban. Ez sem a művészeknek, sem a vásárlóknak nem jó. Néhány kivételtől eltekintve a galériák nem törődnek a művészek érdekeivel, kizárólag a kiállítási lehetőséget nyújtják. Pedig a tanult, nemzetközileg tapasztalt szakértő nagyon fontos ebben a foglalkozásban: biztosságot nyújt a befektetőknek, a művészeknek és tanácsokkal látja el az érdeklődőket. A másik ok, amiért felszámoltam a galériámat az volt, hogy egyre kevesebb időm maradt festeni. Be kellett látnom, hogy csak akkor tudom a mások érdekeit képviselni, ha a magamét háttérbe szorítom.

Eladta a galériáját. Ma főleg szobrászként ismert. Hogyan lett szobrász?

A sors keze irányított. Hans Hankoval, a bécsi fantasztikus realizmus egyik alapítójával egyszer a harkányi kőbányában jártunk. Megcsodáltam az egyik követ. Hanko biztatott: “Próbáld meg!” Hiteetlenkedve néztem rá, félttem három dimenzióban dolgozni. Egy évig tartott, amíg elkészült a szobor. Az első kiállításomon remek kritikákat kaptam. Végre megtaláltam a számomra igazi kifejezési módot! Más mint a festészet: pontos előkészületet igénylő kemény fizikai munka. Javításra, változtatásra nincs lehetőség. Csodálatos érzés élmilliók kövével dolgozni, kibontani belőlük az elképzelt formát. A szobrász minden alkalommal élete főművére készül, mindig tökéletesebbet szeretne alkotni. Állandóan ingázom Bécs és Daraboshegy között. A kertemben kövek sorozata vár rám, beszélnek hozzám, és a nyers, megmunkálatlan kövekben már ott lapul a téma, a figura, amit egyelőre csak én látok.

Mit szólnak a szomszédok abban a kis vasmegeyi faluban, hogy szobrász, ráadásul nő között?

A fél falu a rokonom. Befogadtak, de a művésztől fogalmuk sincs. Valószínűleg egy kicsit bogaras nőnek tartanak, bár már Daraboshegy díszpolgára is vagyok. Kiállításokat, művészi tanácskozásokat szervezek a környéken. Körmenden negyedik éve meghívott résztvevőkként nemzetközi szimpóziumot tartok. Laikusok is láthatják, hogyan dolgoznak a művészek, beszélgethetnek velük. Az alkotások Körmenden maradnak. Érdekes, hogy ezekre a szimpóziumokra a legnehezebb magyar művészeket találni. Mindez új még Magyarországon. Sajnos magyar szobrászt is keveset ismerek személyesen. Igaz, most nyitottam meg a bécsi Collegium Hungaricumban a Derkovits ösztöndíjasok és az egészen kiváló fiatal magyar szobrász, Boldi kiállítását.

A szimpóziumok szervezésében, széles körű nemzetközi kapcsolataiban nyilván szerepet játszik, hogy alelnöke az Osztrák Képzőművészeti Szövetségének!

Természetesen. A második világháború után ennek a szövetségnek rendkívül fontos szerep jutott, hiszen csakis a tagjai kaphattak hivatalos megbízatást, általános biztosítást stb. Ez idővel fellazult ugyan, ma már nem kötelező a tagság, de politikailag tanácsadói szereppel bírnak. Újabb művészekkel kapcsolatos döntések előtt kikérlik a véleményünket, például adózás, betegség és nyugdíjbiztosítási kérdésekben. Emellett összefogjuk, tanácsokkal látjuk el a hozzánk forduló festőket, szobrászokat, ötvösöket, fényképeket, videoművészeket. Kiállításokat szervezünk, összejöveteleket tartunk, és intézzük ügyesbajos dolgait. Évek óta gyakorlom, ezt a tiszteletbeli, sokszor fáradságos munkát, hiszen az állami támogatás a nullával egyenlő. Az esetleges támogatók, szponzorok felkutatása nehéz. A művészet azonban fontos, az ide való befektetés hosszú távon térül csak meg, de hiszem, hogy megtérül.

FERENCZY KLÁRA

Vitalitás és történelmi szerencse

A Napló legutóbbi száma kiválóan szerkesztett nemzetközi sajtószemléjében megjelent szlovákiai demográfiai jelentéshez csatlakozva megjegyzem, hogy a közép- és kelet-európai térségben egyedülállóan pozitív szlovák népessései adatok nem meglepőek. Ezt a népet az utóbbi évszázadban feltűnően gyors biológiai gyarapodás jellemezte. Az első részletes anyanyelvi adatokat is felvevő 1880. évi – nemzetiségi elfoglaltsággal még nem vádolható – magyarországi népszámlálás szerint Szlovákia mai területén a lakosság 60 %-át kitevő szlovákság 1 millió 460 ezer fő volt. Ez a szám növekedett több, mint háromszorosára, 4 millió 520 ezerre, a 2001. évi népszámlálási adatok szerint, miközben már a lakosok 85,7 %-át regisztrálták szlovákként. Közben a szlovákiai magyarság aránya és száma a 23,1 %-ot kitevő 574 862 főről 518 500-ra, azaz 9,7 %-ra csökkent. (A 2001. évi adatok nemzetiségi bevallások, az anyanyelvi mutatószámok mintegy 40 ezer fővel magasabbak) Az „eredmény” kialakulásában a szlovákok magas termékenysége mellett többször erőszakba torkolló elűzés, „lakosságcsere” és asszimiláció is közrejátszott.

Szlovák tankönyv magyar használatra

(MNO • 2008. szeptember 23.) **Csak szlovák nyelven szerepelnek a helységnevek a szlovákiai magyar általános iskolák negyedik osztálya számára készült új honismereti tankönyvben. A Magyar Koalíció Pártja (MKP) követeli, hogy vonják be a szerintük alkotmány sértő tankönyvet.**

Jan Mikolaj szlovák oktatási miniszter kedden bejelentette, nem vonja vissza a Honismeret című tankönyvet, mert az a hatályos államnyelvi törvényhez igazodik. „És mi tartjuk magunkat a törvényhez, amelyben világosan megfogalmazódik, hogy Szlovákiában a földrajzi neveket eredeti hangzásuk szerint, tehát államnyelven, szlovákul kell feltüntetni, és ez a tankönyvekre is vonatkozik” – nyilatkozta a miniszter a Pátria Rádióban.

„Ez felháborító, ilyen messzire még a kommunista oktatáspolitiká sem merészkedett” – mondta Szigeti László, az MKP oktatási kérdéseket felügyelő alelnöke Pozsonyban annak kapcsán, hogy a szlovákiai magyar általános iskolák negyedik évfolyama számára készült honismereti tankönyvben minden helységnév csak szlovákul szerepel. Az új honismereti tankönyv, amely Szlovákia történelmét, földrajzát, nevezetességeit és hagyományait mutatja be. Szigeti

Például a második világháború után, amikor egy évtized alatt, a háborús veszteségek ellenére – Vida Csaba adatai szerint (Társadalom és Honvédelem, 2005. 2-3. sz. 222.o.) – 596 ezer fővel, 25 %-al nőtt a szlovákok aránya! Nem véletlen, hogy egyes történészek, mint Kovács Éva megállapítják: „a tényleges nemzetiségi arányok tekintetében a népszámlálási adatok félrevezetőek, a kisebbségek esetében elsősorban nem a nemzetiségi azonosságtudatot, hanem ... az államhoz való lojalitást és a megfélemlítettség mértékét mutatják.” (Regio, 1993. 3. sz. 92. o.). Több információt nyújtanak a választási eredmények, mint ahogyan Szlovákiában a legutóbbi országos és helyhatósági választások mutatták, amelyek mégiscsak titkos szavazásokon születtek, nem a sokszor elfoglult számlálóbiztosok és hivatalok manipulációinak kitéve, s mintegy 20 %-kal meghaladták a népszámlálás alapján várható eredményeket. Mindezek azonban csak árnyalják a szlovák nemzet imponáló demográfiai fejlődését, amely, ha lassuló ütemben is, de egészen 2025-ig szaporítani fogja az ország népességét.

SZABÓ A. FERENC

László szerint Ján Mikolaj oktatási miniszter májusi utasítását is megsérti. Szigeti az oktatási törvény kapcsán tavasszal tárgyalt az oktatási miniszterrel, aki végül körlevélben elrendelte, hogy a magyar nyelvű tankönyvekben szereplő helységnevek szlovák megnevezése után azok magyar megfelelői is szerepeljenek, zárójelbe téve.

Az MKP alelnöke, volt oktatási miniszter szerint a tankönyv egyéb okokból is alkalmatlan az oktatásra: nyelvi hibáktól hemzseg, magyartalan és történelmi csúsztatásoktól sem mentes. „Ez a szegyenletes történet a szlovákiai magyaroknak beígért status quo újabb durva megsértése. Követeljük a tankönyv bevonását” – mondta Szigeti. Az MKP olyan honismereti tankönyvet tartana elfogadhatónak, amelyekben a földrajzi nevek előbb az oktatás nyelvén, magyarul, a szlovák megfelelőik pedig zárójelben szerepelnek. Szigeti László szerint a tankönyv alkotmány sértő is, mert ellentmond az alaptörvénynek, amely szerint az állam köteles a nemzeti oktatásról és annak eszközeiről gondoskodni. Az MKP politikusa ezért elképzelhetőnek tartja, hogy szükség esetén a párt nemzetközi politikai fórumokhoz fordul és a polgári engedetlenség alkalmazását is mérlegeli..

RÉDEI KÁROLY EMLÉKEZETE

A nemzetközileg elismert tudós, Rédei Károly 1932. április 11-én született Kiskanizsán. Édesapja elesett a második világháborúban, özvegy édesanyja nevelte fel őt és fivérét. 1951-ben érettségizett a nagykanizsai piarista gimnáziumban. Iskolájához és a piarista öregdiákokhoz egész életében szoros szálak fűzték. A gimnáziumban sajátította el a klasszikus nyelveket, a latint és a görögöt. Tanulmányait a budapesti Eötvös Lóránd Tudományegyetem magyar nyelv és irodalom valamint finnugor nyelvtudomány szakán folytatta. Tanárai voltak Bárczi Géza, Pais Dezső, Zsirai Miklós és Lakó György. Tanulmányai befejezése után, 1955-ben aspiráns az MTA Nyelvtudományi Intézetében. A *névutós határokozók a zürjén nyelvben, tekintettel a votjákra* című kandidátusi disszertációjának megvédése után (1960) a MTA Nyelvtudományi Intézete Finnugor osztályának munkatársa, 1967-től osztályvezetője lett. A *vogul nyelv zürjén jövevényszavai* című akadémiai doktori értekezését 1967-ben védte meg. 1974-ben meghívták a Bécsi Tudományegyetemre, ő lett az újonnan alapított Finnugor Intézet első professzora, aki az akkor mindössze két szobából és 500 ajándék könyvből álló – majdnem mindenki által életképtelennek tekintett – tanszéket nagy, ma több mint tíz tanárral, csaknem négyszáz hallgatóval és mintegy harmincezer kötetes könyvtárral rendelkező intézménnyé fejlesztette. Ő volt az ausztriai magyartanár-képzés alapítója is. Rédei az intézetet nyugdíjazásáig, 2000-ig vezette. Utána, is oktatott az intézetben, amíg megengedte egészségi állapota.

Rédei Károly korunk legjobb és legnevesebb finnugristái közé tartozott. Kutatási érdeklődése a szak egészére kiterjedt, elsősorban az etimológiára, a hangtörténetre, az obi-ugor és a permi nyelvtudományra. Publikációi még hosszú ideig meg fogják határozni ezt a tudományágat. A világ nyelvészei elsősorban az *Uráli etimológiai szótár* (Uralisches Etymologisches Wörterbuch) szerkesztőjeként ismerik – az összehasonlító finn-ugrisztikának ez az alapműve máig párat-

lan – de publikált szöveggyűjteményeket valamint szakterülete különféle kérdéseiről kisebb és nagyobb tanulmányokat. A történeti összehasonlító nyelvtudomány alapelvei és alapkérdései iránti érdeklődéséről utolsó könyve, a nagyhatású *Őstörténetünk kérdései* 1998, a dilettáns nyelv-összehasonlítás alapos és meggyőzően szakszerű kritikája is tanúskodik. Évtizedeken keresztül szerkesztette a nagy múltú (1862-ben alapított) *Nyelvtudományi Közleményeket* és kimagasló tudományos munkásságáért számos kitüntetést kapott. A Magyar Tudományos Akadémia és a Finn Tudományos Akadémia tagjai sorába választotta. Rédei Károly hosszú, türelemmel viselt betegségét következtében 2008. augusztus 17-én hunyt el Budapesten.

THIMOTHY RIESE/KÓKAI KÁROLY

Rédei Károly az ausztriai magyarok sorsa iránt is élénk érdeklődést tanúsított. Mint egyetemi tanár természetesen nem avatkozott kicsinyes torzsalkodásaikba, de szívesen vállalt előadást, így többek között a 2000 szeptemberében megrendezett „Kufstein” Tanácskozáson a Magyar nép és nyelv eredete címmel tartott beszámolót. A Bécsi Naplóban is értekezett a finnugor nyelvrokonság (nem vérrokonság) védelmében. A szerkesztőség főhajtással adózik a nagy tudós emlékének.

FÖLÉLTÜK JÖVŐNKET?

Környezetvédők kiszámították (mi minden lehetséges a digitális korban!), hogy a hatmilliárd ember mára oly mértékben kizsákmányolta a Földet, hogy bolygónk nem képes az újratermelésre. Az Egyesült Államoknak pl. öt bolygóra lenne szüksége a fogyasztás kielégítésére. Elméletileg ez annyit jelent, hogy az idei év végéig már nem lehetne fogyasztani sem élelmiszert, sem energiát. Nem is csoda: a ma embere nem törődik az utódokkal, saját maga akarja habzsolni a föld javait, nem törődve azzal, lesz-e holnap betévfő falat. A számítások ijesztő eredményeinek hatására szeptember 23-át képeletesen a Földkimerülés Világnapjának nevezték el.

Bugát Pál finn vendége Rédei Károly emlékére

Ha Erik Alexander Ingman (1810–1858) útilevelek formájában nem számolt volna be pesti tartózkodásáról a Suometar című finn hetilapnak, akkor nem lenne kézzelfogható bizonyítékunk arra, hogy valószínűleg ő volt az első finn orvos, aki eljutott Magyarországra. De erre feltehetőleg nem is került volna sor ebben a minőségében. Toldy Ferenc titkár és gróf Széchenyi István másodelnök arról értesítette **Bugát Pált** (1793-1865), hogy „a Magyar Tudományos Társaság sem jelen, sem legközelebbi jövődöbeni állapotja nem engedi”, hogy segítyt adjon egy tanulmányútra Helsinkibe. De azt a tanácsot adták neki, forduljon a helytartótanácsához. Mire a királyi engedélyt megkapta, addigra már a finn vendég is Pestre érkezett, és Bugát letett kilátástalannak látszó utazási terveiről.

Erik Alexander Ingman vendéglátója Bugát Pál szenvedélyes nyelvész, a magyar orvosi szaknyelv megteremtője volt, akiről 1927-ben így nyilatkoztak: „helyesen szólni Révai, szépen Kazinczy, műzabatosan Bugát Pál tanította a nemzetet”. Finn kollégájának izgalmas, hasznos elbeszélése lehetőséget biztosított a finn-magyar kapcsolatok szoros kiépítésére. Itt két tudós és barát, két ember találkozott egy hullámhosszon. A két férfi nyelvi képzettségén épült fel az a híd, mely mint fogaskerekcek harmonikusan egymást kiegészítve és egymásba kapaszkodva fundamentumot teremtett a szépirodalomnak és a tudományak.

Ingman 1847 augusztusában rövid drezdai, prágai és bécsi tartózkodás után legőzhajózott a Dunán Pestre. Meg akarta ismerni Magyarországot és népét, nyelvét, irodalmát, a politikai viszonyokat, az egyetemet, a kórházakat és a magyar gyógyítás színvonalát. Így bizonyára megtekintette a pesti egyetem orvosi karát, a klinikákat és kórházakat, de az útibeszámoló ezt nem említi. Jelentéseiben viszont beszámol vendéglátója, Bugát Pál családjáról és budai vilájáról és szép szállóskertjéről. A két tudós finnül, magyarul és németül folytatott izgalmas eszmecsere. Kölcsönösen nagy hatást gyako-

roltak egymásra: Bugát ezután készítette el finn-magyar szótárát, míg Ingman magyarról finnre fordította Eötvös József néhány elbeszélését és versét, valamint Vörösmarty Mihály Szózatát. Mindenesetre nem tudni, hogy Ingman nem közvetítő nyelv segítségével fordított-e.

Érdemei az orvostudomány területén igen méltányosak, főképpen egyes források szerint ő publikálta az első finn nyelvű orvosi cikket „Ovatko taudit itsenäisiä, eläväsii olentoja?” címen a Finska Läkerasällskapets Handlingar című lap 1849-es évfolyamában. Ingman lett a finn főváros első szülés- és gyermekgyógyász professzora. Életében számos kitüntetést kapott. A finn orvostársaság elnöke, majd titkára lett és a Finn Irodalmi Társaság alapító tagja. Mint a finn nyelv nagy ápolója szépirodalmi tevékenységet is folytatott. Elsőként ültette át a finn nyelvbe az antik versformákat, Homéroszt és Anakreont is fordított. Sokban szinte Bugát életpályájával hasonlíthatjuk össze az övét; az nem lehet véletlen, hogy találkoztak. Ingman 1858-ban Helsinkiben halt meg. Soha többet nem tért vissza Magyarországra.

Bugát és Ingman kapcsolata nem csak személyi síkon, hanem tudományos szempontból is figyelemre méltó volt. A finn orvos felhívta hazájában a reformkori Magyarországra a figyelmet, objektív leírást adott az ország társadalmi, politikai, irodalmi és tudományos helyzetéről és kívánt fejlődéséről. Bugát Pál célkitűzéseivel párhuzamosan szenvedélyesen kutatta a finn-magyar nyelvrokonságot. Bugát idegen szavak kiszorításával szorgalmazta az orvosi nyelv megújulását; az általa szerkesztett Orvosi Tárban tette ismerté az új orvosi és ma is használatos műszavakat.

Mennyire sajnálatos, hogy a magyar tudománytörténet kimagasló alakjai nem azt a helyet foglalják el mai érdeklődésünkben amit megérdemelnének, mert nevük alig ismeretes és munkásságukon átsiklunk.

FAZEKAS KATALIN

Vincent van Gogh kiállítás az Albertinában

„A rajz mindennek a gyökere”¹

Az Albertinában szeptember 5-én nyílt meg a modern művészet egyik legkiemelkedőbb alkotója, Vincent an Gogh műveiből rendkívül gazdag és egyedülálló kiállítás „Vincent Van Gogh. Rajzolt képek” címmel. Az Albertinában látható van Gogh bemutatót az amszterdami van Gogh Muzeummal együttműködésben rendezték meg; az előkészületek öt évet vettek igénybe. A művésznek az 1990-es amszterdami jubileumi kiállítás óta egyetlen kiállításon sem szerepelt ennyi alkotása mint most az Albertinában. A kiállítás anyagát többek között az amszterdami Van Gogh Museum, - 60 alkotást kölcsönözött a tárlat számára - az Otterlo-i Kröller-Müller Museum, a New York-i Metropolitan Museum of Art, és a Guggenheim Museum, a párizsi Musée d’Orsay, a Washington-i National Gallery of Art, a moszkvai Puskin Museum, a Los Angeles-i Armand Hammer Museum kölcsönözte, de magántulajdonban lévő alkotások is láthatóak.

A kiállítás keretében a posztimpreszionizmus egyik legnagyobb alakjának száz rajza, akvarellje és ötven festménye látható, melyek életének utolsó alkotói éveiben Párizsban és Arlesben - 1888–1890 - között születtek. A bemutató méltán váltott ki máris nagy érdeklődést, hiszen félévszázada nem volt van Gogh-kiállítás Ausztriában, és a jelenlegin van Gogh híres festményei mellett számos, kevésbé ismert rajza is megtekinthető. A tárlat közép-pontjában az a sajátos kapcsolat áll, amely van Gogh munkásságának utolsó éveiben Párizsban és Arlesben keletkezett rajzai és festményei között figyelhető meg. Klaus Albrecht Schröder, az Albertina igazgatója egy interjú során elmondta, hogy a rajzok nem pusztán egyszeri betekintést engednek a művész munkásságának egészébe, hanem a grafikai alkotások vonalvezetései érthetőbbé teszik magukat a festményeket is, és új megvilágításba helyezik őket. Ennek érdekében a tárlatot úgy rendezték meg, hogy ugyanazoknak a motívumoknak rajzban és festményben megörökített változatai lehetőleg szembeállíthatók és összevethetők legyenek egymással, mintegy megmagyarázva az összefüggéseiket, s hangsúlyozva, hogy van Gogh festőként is elsősorban rajzolt, s „kiszínezte a képeket”.

Van Gogh rajzolással kezdte művészeti pályafutását és csak akkor fordult a színekhez, amikor úgy érezte, hogy már teljesen ura a fekete-fehér kifejezésformának. A rajzolással később sem hagyott fel. Más művészekkel ellentétben, akik előtanulmányt készítettek festményeikhez, van Goghnál gyakran fordított volt a sorrend, és később rajzban is megfogalmazta, amit színekbe öltöztetett. A rajznak nem ritkán gyakorlati célja is volt. Elkészült festményéről úgy tájékoztatta fivérét és barátait, hogy az arról készült tollrajzot levélben elküldte nekik.

Vincent van Gogh 1888 februárjában költözött Dél-Franciaországba, ahol a mediterrán táj, az intenzív fények és színek óriási hatással voltak festészetére. Mindent megfestett, amit csak látott maga körül: embereket, épületeket, szobabelsőket, virágokat, saját cipőjét stb. Különösen nagy figyelemben részesítette a Provance-i tájat, melynek fény- és színorgiája számtalanszor megihlette. A kiállításon látható többek között van Gogh szalmakalapos önarcképe, Joseph Roulinról a postásról 1888-ban készült portré, az Aratás, a Saint-Remy elme-gyógyintézet festménye, Auversnél fekvő Vessenots falucska látképe, az 1888-ban festett Magvető, a Halászcsonakok Saintes-Maries-de-la-Mer-nél és a Siennről 1882-ben készült portré, a fejét kezébe temető meztelen nő, a *Sorrow* (Bánat).

„És érzem, hogy e pillanatban annyi eltitkolt könnyem van sok dolog miatt, mint Mantegna² egy alakjának...” - írja a művész nem sokkal a *Sorrow* elkészítése után.

Van Gogh az expresszionizmus úttörői közé tartozik. Sajátos festési technikájának köszönhetően könnyedén felismerhetőek a művei.

Amikor olvassuk leveleit, illetve azok egy-egy részletét, nemcsak egy magát teljesen megmutató emberi nagysággal szembesülünk, hanem művei is másképp kezdenek bennünk „színesedni”. Van Gogh szellemisége nemcsak a képei szemlélésekor, hanem gondolatai írásbeli olvasásakor is belénk költözik, mintegy belsőleg részünkké válna, gazdagít. Így ír erről: ”Tudod jól, ami az ember bensőjében megy végbe, kifelé is megmutatkozik. Vannak néhányan, akiknek lelkében hatalmas tűz ég, és soha nem jön senki, hogy melegedíjk annál. Az arra menők nem vesznek

Csipkerek, Alsó borospincék, 2008

AMBRUS LAJOS

ÖRÖK SZÜRET

(részlet)*

A patriarchális Berzsenyi gazda szüretre birkát vágatott, és az asszony népét nekiállította a kenyérdagasztásnak, diós és mákos kalácsok és mindenféle mazsolás kuglófok sütésének. Szüretei idején is az „agg diófám alatt” tanyázott a legszívesebben, a présház mellett, és a nótaszóval végzett munka befejeztével vígan ropta maga is a barbár-fennkölt kanasztáncot.” Hüccs ki disznó a berekbe / Csak a füle látszik! Kanász legény a bokorban / menyecskével játszik!” *De ha „cselédimet nyugodni ereszttem” s „tüzetem gerjesztem”, szóval a hamvadó paraszat kotorgatva, mint valami egzotikus varázsgömböt, medítálni tudott a végtelen örökké aktuális kérdéseiről, életéről, halálról, Isten egyedülvalóságáról és az ember sorsáról.*

- Már elestvélyedtem.

Béborult az élet’ vidám álorczája

Még két mulatótárs van ébren mellettem:

A’ szelíd szerelem hamvadó szikrája,

’S bús melancholiám’ szomorgó nótája.

Kisfaludy Sándornál főképp multság a szüret, nem munka (az urak számára), és a legkevésbé sem metafizikai obszerváció. Himfy könnyed, biedermeier badacsonyi szürete a víg és gondtalan szerelem toposza. (A titáni és alkoholistá Beethoven meg is zenésítette a **Kesergő szerelem** Himfy-énekét, mert a rossz nyelvek szerint a borissza zeneköltő az érthetetlen magyar textusban boldogan ismerte fel a Badacsonynak borral is összekapcsolható, általa is ismert nevét.)

Írók a szüreten – Krúdy még vastag könyveket lapozgatott, Ady filagóriában üldögélt. Van is egy kedvenc képem, amely Érmindszenten készült, a csodás piros bakator hazájában. A költőfejedelem felülőben, mellényben, csokornyakkendőben üldögél a szokásos félrebillentett fejével, előtte kézirat és hamutál, félbehagyott cigarettával, s körülötte mindenféle szőlő- és repkénylevelek. Jókai svábhgyei szüretei alkalmával kékkötényt kötött, és szolid erőszakokkal dirigálta a házanépét, szigorú fegyelemben és szinte merkantilista buzgósággal számlálva a beérkező fürtöket. Babits gyermekkorá szekszárdi szüreteiről beszél halálos betegen, amint a *Vérmezőn kitekint a reménytelen budai novemberi*

ködbe. Még leginkább Hamvas Bélát tudom elképzelni, mint aktív szüretelőt, „írók a szüreten”, bakancsot húzva és overallt öltve különösebb teketóriázás nélkül beszáll a munkába, annak is az érett férfiakra váró részlegébe, a daráláshoz és a kosaras préshez, ahol a lassúbb, de keményebb munkálatok folynak. (És persze másokat is, például a Badacsony nagy ismerőjét, Tatay Sándort, aki remek bazaltos rizlingeket készített, vagy Mészöly Miklóst, akiről tudom, hogy otthon sokszor puttonyozott, bár számára a szőlőhegy már leginkább dzsungel és vadon volt [„Közép-Európa”), és hajdani mives kultúra. S persze Takáts Gyulát, a régi somogyi és zalai szőlők kiváló tudósát, s a sor, ha nem is a végtelenségig, maiakkal is folytatható.)

Ajánlatos hát, hogy mindenki megtalálja saját szüreti toposzát – mert egyre inkább kikopik mögüle minden belső idill, víg nótázás, a katarikus kanasztánc, a vén diófa kőasztallal bukolikája, hacsak nem valami idegenforgalmi attrakcióba futnánk bele. Mert nincs már Ady intim filagóriája, Babits és Mészöly szekszárdi szőlőhegye – a legjobb dülöket még a költő életében megkezdtek parcellázni. Jókai józan és parádé nélküli szürete. Vagy az időtlen patriarchális nyájasság. Hol van mindez? Szőlő se nagyon van már. És persze saját ifjúság se, ahogy Krúdy siratja a rég volt magyar felhőket, a levegőt és tájakat, s miként Ady is az „ifjúságom kicsalt véré”-t emlegeti a **Zilah** ember nótájában. Aztán Hamvas ironikus és csillogó, sokszor félreértett borkatalógusát is újra lehet(ne) írni. És Márai arisztokratikus, de mélyen intenzív megfigyeléseit is, különösen a hosszú, szalmasárga és varázslatos őszokról, amikor mustszag úszik versenyt a levegőben az ökönyállal – ősz se nagyon van már, melyre a sikeresen megvédett szőlőknek a legnagyobb szüksége volna. Talán az idén, mondom én is saját szüretemre gondolva és készülődve, igaz egyedül már, mert aki engem szeretett, nincs már, és hiánya nem költői fikciómban jár át, hanem a hideg valóságban. De a szüret öröme és melankolikus szomora akkor is örök, mint e földi vendégség, amelyben élünk.³ Az író Lugas – more patrio c. kötetéből (Budapest 2008)

észre többet, mint egy csöppnyi füstöt a kémény fölött, és aztán mennek tovább az újakon.”³ “Festmény, könyv - ezeket nem szabad lebecsülni, és ha megalkotásuk kötelelességem: ennél többet nem kívánhatok.” – fogalmazta meg mintegy ars poeticáját. Van Gogh műveinek igazi értékét az adja, hogy a tiszta színek és rövid ecsetvonások egyben hűen tükrözik a művész lelkében dúló érzelmeket. Nála az ecsetkezelés nem is annyira mesterségbeli felkészültségéről tanúskodik, mint inkább lelkiállapotának, belső látásának megnyilvánulása. Nem az volt számára lényeges, hogy úgy fessen, ahogyan a dolgokat látta, hanem úgy akarta rögzíteni a dolgokat, ahogy ő érezte. És azt akarta, hogy ezek az érzések a szemlélőben is ugyanazok legyenek, mint őbenne. Van Gogh a lényegét, egyben az alig észrevehető mutatta meg, amelyről a következőket írja: „Nem azért rajzolk, hogy az embereket untassam, hanem hogy megörvendeztethessem és figyelmessé tegyem őket olyan dolgokra, amelyek figyelemre érdeme-sek, de melyeket nem mindenki vesz észre.”⁴

Életének tízéves alkotói szakaszában összesen 1200 rajzot és 850 festményt készített, szenvedélyes intenzitással dolgozott, de a világ oly kevésre becsülte képeit, rajzait, hogy életében egyetlenegy sem vásároltak meg belőlük.

Egy kiállítást igazából nem egyszer néz meg az ember. Az első látogatáskor nem képes mindent feldolgozni. Mondhatjuk úgy is, hogy az első látogatás csak bemelegítés, tájékozódás. A második látogatás során már felfogja és befogadja a részleteket.

Az Albertinában látható van Gogh kiállítás is olyan, hogy érdemes többször is megnézni.

A kiállítás december 8-ig látogatható.

Nyitva tartás: naponta 9–19 óráig, szerdán 9–21 óráig

¹ Van Gogh Theo fivéréhez írt levelében.

⁵ Utalás Andrea Mantegna (1431—1506) Szent Sebestyén festményére.

⁶ levele 1880. július 8.

⁷ levele 1882. április 25.

BERTALAN IMRÉTŐL BÚCSÚZUNK

Újra kevesebben lettünk itt Magyar-Amerikában. Most a legnagyobb hagyott itt bennünket. Dr. Bertalan Imrét a református lelkészt, közéleti vezetőt, számos amerikai magyar szervezet elnökét, tiszteletbeli elnökét, a Magyar Köztársaság Érdemrendjének kitüntettjét, a debreceni egyetem teológiai díszdoktorát ragadta el közülünk a halál.

Amikor, a forradalom után Amerikába érkeztünk, a New Jersey-i Camp Kilmer tábor fogadott bennünket és a közeli Passaic város magyar református lelkésze volt az első egyike, aki a menekültek segítségére sietett. Aztán az egyetemisták megszervezése során, szintén Bertalan Imre volt azok egyike, akire mindig számíthattunk tanácsért, segítségért, jó szóért. Velünk maradt később is, amikor tudására, tapasztalatára, támogatására az amerikai magyar egyesületeinknek szüksége volt.

Kezdetben azzal vigasztaltuk magunkat, hogy az itteni egyetemi éveink csak "tanulmányutat" jelentenek, majd hazavihetjük azt, amit itt elsajátítottunk. Imre mosolygott, ő tudta, hova vezet az ilyen "tanulmányút". Ő is egy évre indult Európába tanulni, amelyből négy év lett német és svájci egyetemeken. Aztán, amikor a háború következtében a hazatérés lehetetlenné vált, az Amerikai Egyesült Államok fogadta be életre szóló szolgálatra. A princetoni egyetemen fejezte be lelkészi tanulmányait, amit otthon Sárospatakon kezdett el.

Bertalan Imre 1918-ban született Nyírtass Szabolcs megyei faluban. Édesapja ott volt református lelkész. Korán árvaságra jutva a hajdúböszörményi Kálvineum lett az otthona, ott érettségizett a Bocskai Főgimnáziumban. Soha nem volt kétséges előtte, hogy ő is apja nyomán a lelkészi hivatást fogja választani. Gyakorló évei után előbb Manvilleben szolgált, majd a gyülekezet, ahol munkáját megkezdte Staten Island kis magyar temploma lett. Staten Island a Hudson folyó torkolatánál levő sziget, New York város öt kerületének egyike.

A Staten Islandi Független Magyar Refor-

mátus Egyház néven ismert gyülekezet 1916-ban alakult, egybegyűjtve Charleston, Tottenville, Rossville és Travis magyarjait. Nekik az ottani téglagyár és fémolvasztó telep adott munkát. Ma szégyenkezve kell bevallanom: 2006-ban azt ígértem Imrének, hogy a kilencvenedik évfordulóra írok a templom történetéről, de ígéretemet már talán csak a századik évben fogom megvalósítani. Feltéve, hogy még életben lesz a gyülekezet, amelynek 2006-ban már csak húsz tagja volt, akik közül talán csak kilenc hallgatta rendszeresen a beszolgáló lelkész prédikációját. "A tizedik maga az Isten" volt.

Staten Island után Imre útja Passaic-ba, New Brunswickbe, majd Washingtonba (DC) vezetett. Itt lett 12 éven át az Amerikai Magyar Református Egyesület országos elnöke. Szerkesztette a Testvériség és a Magyar Egyház folyóiratokat, támogatta az amerikai magyar szervezeteket és szolgált az ottani magyar református gyülekezetben.

Bertalan Imre Carter elnök személyes felkérésére az amerikai küldöttség tagja volt a Helsinki Egyezmény Madridban tartott utókonferenciáján. Három évtizeden keresztül hallhatták prédikációit Magyarországon a Szabad Európa és az Amerika Hangja Rádió hullámhosszán.

Imrével utoljára két hónappal ezelőtt beszéltem telefonon, amikor már gyenge volt, de nem adta semmi jelét annak, hogy július 10-én, életének kilencvenedik évében itthagy bennünket. A New York állambeli Schenectady városban élő lányánál, Liliannál, érte a halál. Másik lánya Margaret Sára és fia ifj. Bertalan Imre a Pennsylvania állam Ligonieri Bethlen Otthonának igazgatója, mellett az egész amerikai magyar közösség gyászolja. Temetésén, augusztus 2-án New Brunswickban 11 lelkész végezte a szolgálatot. Búcsúztatására szeptember 6-án került sor a Washingtonban, a Wesley Theological Seminary kápolnájában.

Nyugodjék békében !

P. L.

Elhunyt Pék Pál

A nyár elején egy dunántúli folyóirat főszerkesztője telefonon értesített, hogy beérkezett a szerkesztőségbe a Nagykanizsán élő Pék Pál idén megjelent, sorrendben a tizedik magyar nyelven kiadott verseskötete, *Az elmerült sziget*, és a szerző kísérő levelében arra kérte, hogy velem írasson róla recenziót. A költő valószínűleg jó emlékezetében őrizte meg az *Új Dunatúl*ban éppen tíz esztendővel ezelőtt publikált ismertetőmet a *Havak tánca* című kötetéről. A másik, most kiszemelt folyóirat főszerkesztője említette, hogy kérni fogja a szerzőt, küldessen lakcímemre recenziópéldányt a kiadóval. Kis idő múlva ugyanez a főszerkesztő azzal az indokkal vonta vissza telefonon a recenzió megrendelését, hogy július 24-én elhunyt Pék Pál, s nekrológját a költő egyik földije, irodalomtörténész barátja írja a folyóirat számára. Megdöbbenéssel fogadtam a hírt, s mivel a jelzett kötet sem érkezett meg hozzám, így legnagyobb sajnálatomra és szomorúságomra nem teljesíthetem óhaját, ami feltehetőleg utolsó kívánságainak egyike lehetett. (Gondoltam: tán adódhat erre majd másik alkalom.)

Pék Pál 1939-ben született Nagykanizsán. '56-ban a Forradalmi Diákszövetség helyi titkára lett, ennek következtében bírósági dorgálásban, majd a hétköznapi életben pályája gátjaiban bőven részesült. Mivel a gimnáziumból politikai okokból kicsapták, a szerszámkészítő lakatos szakmát tanulta ki, magánúton érettségizett, majd jóval a későbbiekben képesítés nélküli nevelőként került szeretett pályájára, egyetemi tanulmányokat folytatott, s a Dr. Mező Ferenc Gimnázium tanára lett szülővárosában. Önálló költői munkássága mellett a *Pannon Tükör* című irodalmi folyóirat önzetlen alapító szerkesztőjeként szervezte Zala megye irodalmi életét. A munkásságát elismerő, fontosabb kitüntetések: Zala Megye Alkotói díja (1997), Magyar Köztársasági Arany Érdemkereszt (1999), Nagykanizsa Megyei Jogú Városért díj (2008)

Első kötetétől (*Rapszódia a reményről*, 1976) az utolsóig kísérte egyénisége, lírai énjének sajátos látásmódja, az összetéveszthetetlenül Pék Pál-i vértet, ami kötetről kötetre szerzett érvényt, teremtett hitelt olvasóiban

versei számára. A költészetében kalandozók legalkalmasabb eligazítója Bakonyi István, aki *A dolgok arca* című, tavaly megjelent tanulmánykötetében részletesen, és valamennyi, a költő könyveiről megjelent kritikából merítve elemző módon nyújt arcképvázlatot Pék Pálról. Milyen sorszerű és véletlennek egyaránt tűnő előérzet is, hogy Bakonyi a tanulmánykötet vége felé Péktől éppen ezt a versszakot idézi: „*A vég ez tán, a kezdet is. / S bolyongva más világon, / megértem: a Minden Semmi, / s lobog át a valóságon: / rommá romlik, ami épül – / Hült helyére majd a Rések / szétriasztott utjainkról / nevezetlen visszanéznak.*”

Pék Pál erkölcsi tartását és mívés művészi magtartását hagyta az utód nemzedékekre – méltó örökségül.

ZSIRAI LÁSZLÓ

Böröndi Lajos

Egy képeslap hátoldalára

*Valaha azt hittem,
egy szál fenyő is őrzi a fenyvesek zúgását.
(Közös emlékezet?)
A végtelen pusztulásban
egyetlen fenyőmagba kódolva
a túlélés.*

*Mert Ő így teremtette, hittük,
törekenységében is öröknek a világot.*

*Ma már elhiszem,
hogy a folytonos újrakezdés
nem mindig hordozza magában
a folytatást.*

*Azért persze van remény,
szólómagban szóló ígérete.
A kétségbeesés gyönyörűsége is
elvezet a halálig.*

Bártfa, 2008. augusztus 22.

MI - HOL - MIKOR?

Kulturális kaleidoszkóp

Múzeumok hosszú éjszakája egész Ausztriában okt. 4-én.

Alsó-Ausztria

W.A.Mozart, Die Entführung aus dem Serail, opera, tánc – St.Pölten, Festspielhaus; okt. 3., 4.

Sombreros, tánc – St.Pölten, Festspielhaus; okt.17.,18. **SCofield ORCHestratED**, dzsesszkoncert – St. Pölten, Festspielhaus; nov. 8.

Nemzetközi Zene Napok – Dürnstein, Stift; okt.4–13. **S.Beckett, Das letzte Band**, próza – St. Pölten, Landestheater; okt. 25.

M. Lengyel, Sein oder Nichtsein, vígjáték – St.Pölten, Landestheater; okt. 18., nov.12.,13.,14., dec.13., 2009. jan. 8.

Pension Schöller, vígjáték – Schwechat, Theater im Park; okt. 10.,11.,17.,18.

30 év – 30 ország, Bábszínház Napok – Mistelbach, Stadtsaal, Barockschlössl; okt.19–26.

„Ámor szárnyaira” szerelem a festészetben és a képzőművészetben, kiállítás – Schloss Riegersburg; nov.5-ig **Egon Schiele**, kiállítás – St. Pölten, Landesmuseum; nov.15.–2009. márc. 15.

Az erotika a karikatúrában, kiállítás – Krems, Karikaturmuseum; 2009. febr. 8-ig

A borkészítés titkai, vezetés – Straß, Weinbaumuseum, Schauweingarten; nov.-ig minden szombaton és vasárnap

Bécs

Franz Liszt, John Lanchbery, Mayerling, balett – Staatsoper; okt. 28.,29.,31., nov. 6.,7.,17.,20.

L.Minkus, Die Bajadere, balett – Staatsoper; okt.16., 19., nov. 1.,3.,4.,5.

G.Verdi, La Traviata, opera – Staatsoper; okt. 15.,18., 21.

P.I.Csajkovszky, Pique Dame, opera – Staatsoper; okt.4., 8., 13.

W.Shakespeare, Die Rosenkriege, próza – Burgtheater; okt.11., 12.

G.E.Lessing, Nathan der Weise, próza – Burgtheater; okt.4., nov.1.

J. Kesselring, Arsen und Spitzenhäubchen – Akademietheater; okt.15.,16.,18.,24.

E. Jelinek, Über Tiere, próza – Kasino; okt. 24., 25. IG Dzsessz Fesztivál – Dzsessz Clubok; nov.1–30.

Flamenco Fesztivál – Metropol; nov.14–29.

KlezMore Fesztivál – Reigen, Jugendstiltheater, Sargfabrik, Kirche Gaussplatz, Kirche am Tabor, ...,nov. 8–23.

Vincent van Gogh, kiállítás – Albertina; dec. 8-ig **Gustav Klimt**, kiállítás – Schloss Belvedere, Unteres Belvedere; okt.1.– 2009. jan.18.

Fantázia utazások, távoli utazások képei a 19.században, kiállítás – Wien Museum; dec.4.– 2009.márc.29.

Izlésügyek... kiállítás – Technisches Museum; okt.– 2009. márc.

„Rudolf főherceg”, kiállítás – Hofmobiliendepot, Schloss Schönbrunn; 2009. jan. 31-ig

„A sokrétűség veszélyei”, Friedrich Torberg kiállítás – Jüdisches Museum; 2009.febr.1-jéig

Abschiede 1938, Tagung zu Leben und Werk von Friedrich Torberg – Wienbibliothek; okt. 30.

Das Leben ist eine entsetzliche Wirklichkeit, Ignaz Kirchner Vincent van Gogh levelezéséből olvas – Vestibül; okt. 3., 11., 22.

Drei Wege zum See, Elisabeth Augustin Ingeborg Bachmann műveiből olvas – Vestibül; okt.9.,31., nov.2.

Viennale, filmfesztivál – Mozik a belvárosban; okt.17.-29.

Burgenland

Liszt Ferenc Fesztivál, koncertek – Raiding, Liszt Zentrum; okt.15–22.

Burgenlandi Advent – Kittsee, Schloss; nov.28–30. **Kisalföldi képzőművészet és kultúra**, kiállítás, piac – Halbtum, Schloss; nov.28–30, dec. 4–7.

Nemes vadászat, kiállítás – Forchtenstein, Burg; okt. 31-ig

K. LENGYEL ZSOLT,

lapunk szerkesztőbizottságának a tagja, a budapesti Eötvös Loránd Tudományegyetemen lefolytatott habilitációs eljárás eredményeként, az Egyetemi Habilitációs Bizottság döntése szerint a történelemtudományok tudományágban megszerezte a „habilitált doktor” címet. Habilitációs előadásait a 2008. évi nyári szemeszterben „Magyarország a történeti kapcsolatkutatásban. Válogatott témakörök, kérdésfelvetések és módszertani alapelvek” és a „Die Bach-Ära in Ungarn 1849–1860. Grundlinien, Probleme und Entwicklungschancen der Historiographie über den österreichischen Neoabsolutismus” címen tartotta meg a Bölcsészettudományi Karon. A szakmai bíráló bizottságban **Izsák Lajos** elnökölt, tagokként közreműködtek **Granasztói György**, **Pritz Pál**, valamint a habilitációs dolgozatként benyújtott, „A kompromisszum keresése. Tanulmányok a 20. századi transzszilvanizmus korai történetéhez” című kötet (Csíkszereda 2007) opponensei, **Tökéczki László** és **Ujváry Gábor**. A titkári teendőket **Krász Lilla** látta el.

Felső-Ausztria

M. Leigh, Der Mann von La Mancha, musical – Bad Hall, Stadttheater; okt.11.– nov.22.

J.S.Bach, M.Reger és A.Bruckner koncert a Bruckner Zenekar előadásában – Attnang-Puchheim, Basilika; okt.17

Klasszikus koncert (J.Brahms, W.A.Mozart) – Gmunden, Congress; nov. 15.

Klasszikus fúvóskoncert – Reichersberg, Stift, Prälatenkeller; nov. 29.

Koncertek a múzeumban, 16 együttes 35 fellépése nyolc teremben – Linz, Schlossmuseum; okt.26.

A régió története és jelenkora, tartományi kiállítás – Altmünster, Bad Goisern, Bad Ischl, Ebensee, Gmunden, Gosau, Hallstatt, Neukirchen, Obertauern, Ohlsdorf, St. Gilgen, St. Wolfgang, Steyrermühl, Strobl, Traunkirchen, Vorchdorf; nov. 2-ig

Lois és Franziska Weinberger, kiállítás – Linz, Lentos; okt.24.– 2009. jan.25.

A „Führer” kulturfővárosa, kiállítás – Linz, Schlossmuseum; 2009. márc. 9-ig

A.Stifter, Bergkristall című novellájának megzenésítése, ősbemutató – Schlägl, Musikzentrum St. Norbert; okt.26.

Lachen macht gesund, Karlheinz Hackl előadása – Bad Schallerbach, Kurgästezentrum, Atrium; okt.23.

Karintia

M. Mussorgski, Bilder einer Ausstellung – Klagenfurt, Konzerthaus; okt.9.

P. Shaffer, Amadeus, próza – Klagenfurt, Stadttheater; okt.4., 7.,9.,11.,19.,24.,29., nov.5.,7.,25.,29.

Emancipáció és konfrontáció, kiállítás – Klagenfurt, Bleiburg; okt. 26-ig

Salzburg

Bach Ünnepe, fesztivál – Salzburg, Festspielhaus; okt.4–20.

Kultúr Ősz, fesztivál – Hallein; nov.30-ig

Dallam és Rítmus - Paul Klee, kiállítás – Salzburg, Museum der Moderne Mönchsberg; okt.26.–2009. febr. 1.

Filmfesztivál – Radstadt; nov. 5–8.

Stájerország

Stájer Ősz, fesztivál – Graz; okt.2–26.

Ingeborg Strobl, kiállítás – Graz, Künstlerhaus; nov.21.– dec.28.

Hartmut Urban, emlékkiállítás – Graz, Neue Galerie; okt.11.– nov. 30.

Nemzetközi filmfesztivál – Graz, Congress; nov.12–15.

Tirol

Színház fesztivál – Innsbruck, Innsbrucker Kellertheater, Westbahntheater, der monopol; nov.3–29.

BAHNbrechend.150 éve vasut Tirol-ban, kiállítás – Innsbruck, Zeughaus; 2009.jan.11.

Vlad Tepes: Herceg és vámpír, kiállítás – Schloss Ambras; okt. 31-ig

Tirol Múzeum Nap – Innsbruck, Landesmuseum; okt.10.

Vorarlberg

H. v. Kleist, Amphitryon, próza – Bregenz, Theater am Kornmarkt; okt.10.,11.,14., 19.

Stefan Ey, Der Sturm, gyermekszínház – Bregenz, Probebühne; okt.5.– nov.30.

One Night Of Queen, koncert – Bregenz; nov. 2.

Jan Fabre, From the Cellar to the Attic, From the Feet to the Brain, kiállítás – Bregenz, Kunsthaus; 2009. jan.25.

Európa ajánlat

Tschernobyl Museum – Ukrajna, Kiev, Pereulok Chorewoj, 1.

Válogatta: HOMONNAY LEA

KORMOS ISTVÁN-DÍJ

Augusztus 20-án a Győr–Moson–Sopron megye közgyűlése **Kormos István-díjjal** tüntette ki **Böröndi Lajos** költőt, lapunk munkatársát.

Böröndi Kapuváron született 1954-ben. Győrben textilipari középiskolát végzett, majd Szombathelyen és Budapesten járt főiskolára, illetve egyetemre. Könyvtároskodott Mosonmagyaróváron, majd 16 éven át a Flesch Károly kulturális központot igazgatta. A kitüntetés indoklásában irodalmi munkássága mellett a kisebbségi irodalmak népszerűsítésén túl a határon túli magyarok érdekében végzett tevékenységét is kiemelték.

Első verseskötete *Emigráns remény* címmel a Szépirodalmi Könyvkiadónál jelent meg 1989-ben, legutóbbi kötete (amelyről ez évi 4. számunkban közöltünk ismertetést) *A Bárány vére* címmel látott napvilágot. Verseinek központi motívuma 1956 heroizmusa és tragikuma, az emberi élet végtelen esendősége, törékenysége, a szerelem kivételes kegyelme.

Jelenleg a szigetközi Feketeerdőn él, s óraadó tanár a magyaróvári Piarista gimnáziumban.

NYELVI KÉRDÉSEK

A 2008. július–augusztusi szám postarovatában azt kérdezi Virágh Imre, helyes-é a *nejem*, *nejed* stb. formák használata. Örömmel válaszolok kérdésére, már csak azért is, mert mint írja, „nagy érdeklődéssel” olvasta nyelvhelyességi problémákat taglaló folytatásos tanulmányomat. Más visszajelzésekből is láthatom, hogy nem írtam hiába.

A szóban forgó alakok kétségtelenül a mai köznyelvhez tartoznak, s ha talán nem mindenki nevezné is *nejének* a feleségét és nem érdeklődne más feleségének hogylétéről így: „hogyan van a kedves neje?”, nyelvhelyességi kifogást aligha hozhatunk fél velük szemben. Minket ezúttal a szóképzés mikéntje érdekél. Igaza van a beíró-nak: „a *neje* szó egy harmadik személy feleségét jelenti”, birtokos személyragja erre mutat. A *tő*, amelyhöz e toldalék járult, nyilván a régi, ma már csak összetételék utótagjaként használt *né* (királyné, papné, Tóthné), melynek mai alakváltozata a *nő*. A *neje* tehát valójában *nője*, bár mai jelentésük kissé elkülönült. Eltér a ragozásuk is: egyfelől *nőm*, *nőd*, *nője*, másfelől *nejem*, *nejed*, *neje*, mintha létezne egy *nej* nominatívusz (talán létezik is, hisz többese is van: *nejek*). Szókészletünkben analógiás eseteket is találunk a *nő és nej* szópárra: *vő és vej* (lányom férjét mondhatom vőmnek is, vejemnek is); továbbá a *fő és fej* – testrészt jelentésben az előbbi már szinte csak fennkölt szövegekben használatos (szent fő, királyi fő), az utóbbinak j-végződése pedig ugyancsak személyragból, pontosabban a két magánhangzó között ejtett „hiátustöltőből” tapadt a *tő*höz, akárcsak a *száj* esetében. (Eredetileg *szá* volt a *tő*, ezt őrzí a ragozás is: *szám*, *szád*, *szánk*, *szátok* – az új anyaneset a *száa* > *szája* alakból vonódott el. S persze ez az új nominatívusz is szolgálhat egy ragozás-paradigma alapjául: *szájam*, *szájad*, stb.)

Ném véletlen, hogy épp a rokoni viszonyokat és a testrészeket jelentő szavakban észleljük a személyrag okozta új továltozatokat: e fogalmakhoz hozzákívánkozik a valakihez tartozás képze. Például *apa* és *anya* szavunk véghangzója valójában birtokos személyrag, akárcsak a népnyelv *ipa* és *napa* (apósa, anyósa) esetében. Ezzel magyarázható e szavak szabálytalan ragozása: *apám*, *apád*, ám *apja*, *apjuk* – nem „apája” s „apájuk”, ugyanígy *anyja*, *anyjuk*

(„anyája”, „anyájuk” helyett. Mellesleg létezik az „anyája” is: a csavar részeként az orsó mellett). Téhát az *ősi*, személyrag nélküli *tő* (ap, any) őrződött még a harmadik személyben.

A *fiú* eredetileg *fi* volt, családnevekben ma is az. Személyragos alakjai ebből lettek: *fiam*, *fiad*, *fia* ... *fiatok*. A képzés módja hajszálra azonos a *nejem*, *nejed*, sorozatával. Ha nem a család fiáról van szó, más lesz a ragozás: *fiúm*, *fiúd*, *fiúja*, stb. Egy kis fejtörő: hogyan változtatja még az ékzetet kitétele vagy elhagyása a szó értelmét a *fiunk* és *fiünk*, továbbá a *fiuk* és *fiük* esetében?

Többese is kettő van a *fiú* szónak: *fiúk* és *fiak* – az utóbbi régibb s rokonságra utaló, s ma már eléggé korlátozott használatú: úrfiak, honfiak, hazafiak, rókaifiak, ördögfiak stb. Eredetileg a *fiók* is *asztalfia* volt. A *fiak* többesre célozva választott nevet a Fiatal Írók József Attila Köre, a FIJAK. És hát ez fordul elő az *ősi* finnugor összetétel, a *férfi* többesében: *férfiak*. Hogy a szó összetett, napjainkra elhomályosult a beszélők tudatában, különösen mióta a *fér-fiú* változatát némigén használják. Az *-ú* véghangzó nélkül ugyanis a szó látszólag magas hangrëndű lett, s kezd nem illeni hozzá a végys hangrëndű *férfiak* többesszám. Aki fiatal, még megérheti, hogy „férfik” lesz a *férfi* többesszáma, a tárgyeset máris *férfit*. A magyar tévében egyre sürűbben hallható magas hangrëndű toldalékolás, mint „férfinek, férfihöz, férfinél, férfire,” stb. A nyelvész nem is próbálja megállítani ezt a folyamatot; nem a kifogásolást, hanem a „nyelvi változás” régisztrálását tartja feladatának.. Az ép nyelvérzékű vidék egyelőre hű maradt a mély hangrëndű toldalékoláshoz: *férfinak*, *férfihoz*, *férfinál*, *férfira*, de a tanulóknony fiatalság zöme már ott sém a szü-löket akarja követni a beszélt nyelvben, hanem a médiát, Budapesttét. Így jutunk egy újabb lépéssel közelebb az egymagánhangzóúság eszményéhez, az amúgy is túltengő *e*-hangok egyeduralmához. A tévében követhetém a magyar beszélt nyelv vészés romlását, „lëu-kémiaját”. Mi lehet az a „cselgens”? – ütöttem fél a fejemet a sporthírtket hallgatva. Ahá! – kaptoltam: cselgáncs, divatos pesti bégetéssel ejtve. Közel egy éve „a magyar dráma napján” némélyikbe belehallgattam a tévé műso-

Abaújszántó, 2007

rára tűzött darabok közül. Lë kellött vonnom a szomorú tanulságot, hogy bár *tudok* még, de nem *érték* már magyarul. Vagy azt vonjam lë inkább, hogy a színinövendékeket nem tanítják még a helyes magyar kiejtésre? Hogy në hadarjanak, në ordítsanak artikulatlanul, különösen pedig magánhangzóinkat në fosszák még eredeti színüktől. Ebben az írásban pontcskákka különöztetém még a zárt *ë* hangot a nyílttól, abban a tudatban, hogy ennél is fontosabb lenne boldogtalan á hangzónk megmentése: a hosszú nyílt *e*-vé válástól. Egy mondat „finnés” átírásával szemléltetém ezt a torzulást, mely ragadós mint a bűn, s már az óvodás kortól fertőzi a tévé meseműsorát követo gyermekeinket: *háromkor várlak az állomáson* – így hangzik: hääromkor väärlak az äállomääson. Ez a fajta színpadi dikció, plänë ha hadarással párosul, már nem csak rút, hanem egyszerűen érthetetlen.

Olvasólevelezöm másik kérdése a vonatkozó névmások használatát illeti. Erről írtam is említett tanulmányomban, főleg az *ami*, *amely*, *amélyik* funkciójára összpontosítva. Az *aki* lát-

zólag nem okoz fejtörést: embërre, személyre vonatkoztatjuk – így a szabály. A régi nyelvben azonban *ami* helyett is gyakran előfordul. Balassi versében például: „Térdet, fejet néki hajték, **kin** ő csak elmosolodék” – írja Júliájáról. Ma így mondanánk: „amin (vagy mire) ő csak elmosolyodott.” De ma is előfordul, hogy kedves kutyáját, macskáját, lovát személynek tekinti s az *aki* névmással tiszteli még az embër, hisz még nevük, értelmük, „lëlkük” is van. A Hazát is megszólíthatjuk megszemélyésítve, mint Bánk bán teszi az opëraáriában: „Tudom, hogy életém Neked köszönhetém”. Így is mondhatná: „Të vagy az, **akinek** életém köszönhetém.” E példákban tehát helyénvaló az *aki* használata, holott nem „embërre” utal vissza. Az *aki* névmás rádióból, tévéből hallható pongyola használatának azonban, amit a beíró szövé tész, más oka van: vonatkozó névmásaink közül az éppen odaillót kiválasztani egyszerűen nem képes vagy „nem ér rá” a beszélő, nincs elég gyakorlata, sém türelme hozzá. Ezért veti oda kapásból, ami éppen eszébe jut.

SZENTE IMRE

Herbert és a magyarok

1956-ban Zbigniew Herbert huszonkét éves volt. Abban az évben jelent meg “Fény hírja” címmel első verseskötete – mivel korábban katolikus lapoknak dolgozott, a rendszer szempontjából mindaddig kiadhatatlannak minősült. De ötvenhatban Varsóban a budapesti földinduláshoz hasonló események játszódtak le – egyfajta vértelen “fél-forradalom” tört ki, ami urlomra juttatta a demokratizálást, és a lengyeleknek a szocializmushoz vezető “saját útját” ígëro Wladyslaw Gomulkát. Ma már sokan elfelejtik, hogy az ötvenhatos magyar forradalom 1956. október 23-án a lengyel változásokat támogató egyetemista tömegtüntetéssel kezdődött. Ekkoriban a magyarok a lengyel társadalom szinte osztatlan rokonszenvének örvendtek. Ausztrián kívül a forradalmi napokban a legtöbb segélyszállítmányt a lengyelektől kaptuk. Lengyel városokban hosszú sorokban álltak az emberek, hogy vért adjanak a magyarországi harcok sebesültjeinek.

Maga Herbert Varsóból szemlélte a magyarországi eseményeket. Bár a forradalomról szóló egyik kézikönyv tévesen azt állítja, ott volt a Bem szobornál, ez az állítás nem igaz. Herbertet ismeretlen oknál fogva összekeverték egy másik költővel, Adam Wazykkal. Írt viszont egy verset, amelyik tökéletesen ki tudta fejezni az akkori lengyel közhangulatot. A címe: “Wegrom”, vagyis “A magyaroknak”. Mire

azonban ez a vers Herbert követo, 1957 közepeáján megjelent kötetében (Hermész, a kutya és a csillag) megjelenhetett, az előző év végén még házagosan működő lengyel cenzúra központi utasításra megint összezárt, megszigorodott. A magyarokkal szimpatizáló verset már csak a cím nélkül lehetett kinyomtatni, három csillaggal helyettesítve azt. A vers ezzel a sorral kezdődött: “Állunk a határon...”

Amikor 1958 szeptemberében Zbigniew Herbertet Párizsban megismertem, dedikálta nekem új verseskötetét, és a könyvecske 104. oldalára a vers fölé kézzel beírta az eredeti címet: “A magyaroknak”. Csakhamar lefordítottam és közöltem az emigráns *Irodalmi Ujság*-ban- utána megjelent a *Gloria victis* 1956-ban is. Eredeti fordításom egy sorát egy fiatalabb polonista kolléga tanácsára azóta átjavítottam.

Magáról Herbertről még annyit, hogy mivel több könyve megjelent magyarul, 1979-ben Budapestre látogatott. Később, a nyolcvanas években Bethlen Gábor-díjjal jutalmazták munkásságát. Éppen tíz éve fordítottam tőle egy kötetre való verset (*Az izlés hatalma*, Pozsony),de a könyv megjelenését Herbert már nem élte meg. 1998 júliusában halt meg Varsóban. Idén októberben Budapestén konferencián emlékezünk meg róla, a lengyelek egyik legjobb huszadik századi, s velünk magyarokkal legnyíltabban rokosenvező költőjéről.

Gyermeknaplók az 1956-os forradalomról

Két évvel ezelőtt, az 1956-os magyar forradalom 50. évfordulóján két budapesti fiú elveszett és megtalált, illetve elrejtett és a szerző által történt „titkosítás”-ból feloldott 56-os naplóját ismerhette meg Magyarország nyilvánossága. A naplók szerzői – Kovács János (14) és Csics Gyula (12) egykor gyermekkori játszótársak, barátok voltak. Kovács János naplója elveszett, és azt 2004-ben szerzőjének neve nélkül - mint rejtélyes kincset – fedezte fel Molnos Péter művészettörténész az ecseri piacon. Csics Gyula évtizedekig íróasztala fiókjába zárva tartotta naplóját, majd 2006-ban a hosszú

ideig tartó „titkosítást” feloldva saját maga nyújtotta azt át az 56-os Intézet igazgatójának. (Magyar forradalom 1956 – Napló; Előszó: Kieselbach Tamás, a napló tulajdonosa Molnos Péter, Kieselbach Galéria, 2006, 203 old. Csics Gyula: Magyar forradalom 1956 – Napló. Szerk. és előszó: Rainer M. János 1956-os Intézet, 2006, 222 oldal)

A két, párhuzamosan készült személyes dokumentum között sok hasonlóság van: mindkettőben keverednek a gyermekszerzők mindennapi életével, feladataival, családi és iskolai programjaival kapcsolatos bejegyzések a forradalom eseményei-

nek leírásával és mindkettőt a közösen rajzolt térképek és beragasztott korabeli újságcikkek egészítik ki. A prózai szöveget a szerzők színes gyermekrajzai teszik szemléletessé, helyenként drámaivá.

A két naplóíró fiú személyében megjelenik a „pesti srácok”-nál is fiatalabb generáció két tagja: 12-14 éves fiúk, akik a forradalom fontos helyszíneinek közelében, a Röck Szilárd (későbbi nevén Somogyi Béla) utcában laktak szüleikkel. Megérezve az „események pátozát”, érdeklődő gyermekként gyűjtötték a forradalomhoz kapcsolódó

Folytatás a 12. oldalon

JELEN SZÁMUNK KÉPEI

Ambrus Lajos, az író „A pincefestő”-nek tulajlja az 1922-ben a Vas megyei Csapkerekén született Káldy Lajost, akinek szeptember 12-e és október 1-je között rendeztek kiállítást a sárvári Nádasdy vár Folyosó Galériájában. Éltűtját úgy tagolja, hogy 20 év kétékezi munka, 25 tanári pálya, 25 nyugdíjas év. Az utóbbi több mint negyedszázad a legtermékenyebbnek és a legértalmasabbnak mondható, hiszen jobbára középiskolai tanári nyugdíjazása után fogott neki annak, ami nem csupán kézügyesség, hóbort, hanem feltétlen művészet, habár nem lenne könnyű megállapítani, hogy a megörökített tárgyak vagy pedig szemlátása adja-e képei esszenciáját. Feltehetően mind a kettő.

A Nádasdy várban kiállított 30 festménye közül a legregébbi 1977-ben készült, a legtöbb viszont már a XXI. század terméke, többségükben 2005–2008-ból, vagyis legújabb, dunántúli „hajtások”. Az akvarell mint műfaj egyfajta lágy-ságot, finomságot hordoz önmagában, mindamellett talán a legérzékenyebben örökíti meg a művész hangulatát, rálátását. Káldy Gyula valóban a borospincéknek szentelte élete művészetekben kibomlott szakaszát. Ambrus Lajos azt is megjegyzi róla, hogy „festményein nincs ember”. Valóban, számára a pincék, méghozzá a bezárt ajtajúak a fontosak, figyelemreméltóak, ezzel mintegy lepecsételve a múltat, hajdani szüretet, mulatozások zamatát. Eltekinve attól, hogy egyes képei akár a mai Burgenlandban lévő Heiligenbrunn/Vasszentkút műemlékévé avatott pincesorának (Kellergasse) hasonmái is lehetnének (mindez egyben az egybeesést, rokonságot mutatja a közös múltból), ingerlően sejteti a pincék titkát, ami egyrészt feltétlen bacchanáliként élhető meg, másrészt a Keresztút stáció-jeleneteire is emlékeztet, de egyúttal a toszkanai etruszk sírkamrákat is idézi, amelyek a maguk módján ugyancsak az élet fényes oldalának továbbvitelét vetítik ki az Alvilágba zenével, tánc-cal, lakomával.

Feltehetően rázza majd a fejét a Pincefestő a fentebbi betájoláson, de talán elfogadja, ha ráeszmél, mi mindent képes kiváltani a szemléldőben ecsetével, színeivel, Pannónia borkatakombáinak megfestésével.

